

תואר מוסמך M.A הגירה ושילוב חברתי

המרכז האקדמי רופין

סמינר הגירה ושונות : גישה כלכלית

שביעות רצון עולים

סמסטר א', ב' תשע"ה

מספר סמינר 172-73100580

מגישות :

רויטל איינשטיין, פטריסיה חבבו וחגית מטוס

שם המרצה : ד"ר נונה קושנירוביץ

אוגוסט 2015

תוכן העניינים

3	תקציר
4	מבוא
5	סקירת ספרות תיאורטית
12	המסגרת התיאורטית
15	שיטת המחקר
17	הצגת הממצאים
24	דיון ומסקנות
32	ביבליוגרפיה
34	נספחים

תקציר

מחקר כמותי זה בוחן את שביעות רצון העולים במדינת ישראל באמצעות משתנים שונים שנלקחו מנתוני סקר עולים 2010-2011, שנערך על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. שאלות המחקר נבחנו באמצעות מדגם מייצג של אוכלוסיית העולים בישראל, ממדינות מוצא שונות. בשנים האחרונות גובר העניין בבדיקת תחושת שביעות רצון של העולים בגלל חשיבותה כמדד להשתלבות כלכלית וחברתית בארץ. המחקר הנוכחי מבצע ניתוח רב משתני של הפרמטרים הבאים: גיל בעת עלייה, מין, שנות לימוד, ארץ לידה, וותק בישראל, מצב משפחתי, ידיעת עברית, הכנסה מעבודה, דיור בקרבה לעולים מאותו מוצא, תחושת זהות ושייכות, מניעי עלייה ואופטימיות. מהממצאים עולה כי ישנו קשר מובהק בין המשתנים ותק בישראל, ידיעת עברית, הכנסה מעבודה, שנות לימוד, ארץ מוצא ברית המועצות לשעבר, אופטימיות ותחושת זהות ושייכות, לתחושת שביעות רצון מהחיים בקרב עולים. כמו כן נמצא קשר לא מובהק בין המשתנים הנותרים (מין, גיל בעת העלייה, מצב משפחתי, סיבות עלייה, דיור בקרבה לעולים מאותו ארץ מוצא, ארץ מוצא יוצאי אתיופיה וארץ מוצא אמריקה ואירופה), לתחושת שביעות רצון מהחיים. כמו כן עולה מן הממצאים, כי ישנו קשר ישיר בין חלק מהמשתנים וכן קשר הפוך בין המשתנים האחרים. מחקר כמותי זה מנתח את השפעת המשתנים באופן עצמאי מול המשתנה הנבדק - שביעות רצון מהחיים. המסקנה ממחקר זה היא קיומם של משתנים סובייקטיביים ואובייקטיביים שמשפיעים באופן מובהק על תחושת שביעות רצון. לאור האמור, המחקר מצביע על שביעות רצון מהחיים של העולים בנושא מורכב ורב ממדי, המושפע בדרגות שונות ממשתנים אובייקטיביים וסובייקטיביים. מסקנה נוספת מתייחסת לחשיבות הפרמטרים הסובייקטיביים (המועטים שנבדקו במחקר זה), כבעלי חשיבות בהקשר להשפעתם המובהקת על שביעות רצון. בסיום העבודה, מוצעים כיווני מחשבה למחקר נוסף בתחום זה, הפעם במסגרת האיכותנית על מנת לקבל תמונת מצב מלאה ומקיפה יותר.

מבוא

שביעות רצון מהחיים מהווה את המרכיב הקוגניטיבי – שיפוטי ברווחה הסובייקטיבית של הפרט, הכוללת גם מרכיבים רגשיים (Diener et al., 1985). תחושת שביעות רצון מהחיים מעוררת עניין מיוחד בעידן הגלובליזציה בו אנו חיים ובחברה המודרנית. תקופה זו מאופיינת במעבר רחב של אנשים העוברים ממדינה למדינה בחיפוש אחר שיפור איכות חייהם והגדלת תחושת שביעות הרצון שלהם. שביעות רצון נמדדת באמצעות מספר רב של משתנים הקשורים לחיי המהגר בארץ החדשה: משתנים סובייקטיביים (כגון אופטימיות ותחושת זהות), ואובייקטיביים (כגון מין, גיל, השכלה). נושא המחקר מתמקד בהשפעתם של המשתנים הבלתי תלויים על המשתנה התלוי (שביעות רצון מהחיים). המשתנים הבלתי תלויים מתייחסים לפרופיל העולה לפני עלייתו לארץ (המטען שאיתו העולה מגיע לארץ כולל ההון האנושי ועוד) ותהליך קליטתו בארץ החדשה.

הנתונים במחקר זה נלקחו מתוצאות סקר קליטת עולים 2010-2011 שערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בקרב אוכלוסיית העולים שהגיעה לישראל בשנים 1990-2007. אוכלוסיית סקר העולים נדגמה במדגם מייצג מתוך אוכלוסיית מפקד האוכלוסין של שנת 2008. במחקר נבחרו 12 משתנים תלויים שהיו נראים לנו כמשפיעים ביותר על שביעות רצון העולה. שאלת המחקר מתמקדת בפרמטרים המשפיעים על שביעות הרצון של עולים מארבע אזורים מוצא שונים: עולים יוצאי אתיופיה, עולים מברית המועצות לשעבר ועולים מארצות המערב (אירופה, אמריקה).

המחקר בוצע במסגרת המחקר הכמותי. תחילה נציג את הרקע המדעי באמצעות סקירת מאמרים שעסקו בנושא מזוויות ראייה שונות ושנעשו בארץ ובעולם. בספרות המקצועית, נמצאו בעיקר מחקרים המתייחסים להיבטים אובייקטיביים, אך בשנים האחרונות מוקדשת תשומת לב רבה יותר לממדים הסובייקטיביים בתהליך השתלבות של המהגרים ושביעות רצון. כמו כן נסקרו בעבודה זו מודלים שונים המנתחים את מצבם של המהגרים במצב של מעבר בין תרבותי. לתחושת שביעות הרצון יש חשיבות רבה בתהליך השתלבותם של מהגרים בחברה הקולטת ברמה האישית, החברתית והכלכלית. לאור כך, המחקר הנוכחי בוחן משתנים דמוגרפיים, כלכליים, חברתיים ותחושתיים כמנבאים תחושת שביעות רצון מהחיים. כל משתנה נבדק בנפרד כמנבא תחושה זו (לדוגמה, המשתנה ארץ מוצא הוא היחיד המפריד בין ארצות מוצא שונות, ללא קשר למשתנים האחרים). במסגרת הדיון התיאורטי נציג את השערות המחקר כפי שעלו מקריאת הרקע המדעי ונשלים את מסקנות המחקר לאחר דיון בממצאים לאור קריאת הספרות. מחקר זה מסייע לנו להגדיר את מושג שביעות הרצון המתייחס לעולים חדשים, כאשר מסקנותיו יכולות לכוון את מקבלי ההחלטות במגזר הציבורי והפרטי.

סקירת הספרות התיאורטית

המחקרים העוסקים בשביעות רצון של מהגרים בעולם מתייחסים למאפייני הגירה כמנבאים השתלבות חברתית סובייקטיבית כפי שבאה לידי ביטוי בתחושת שביעות הרצון של המהגר. בסקירה זו נציג מחקרים שנעשו בנושא, בארץ ובעולם.

תחילה נציג את הגדרת נושא המחקר – מושג שביעות הרצון, באמצעות מחקר של Diener (1984). בהמשך נציג מחקרים שעסקו בהשוואה בין שביעות רצון של מהגרים מול זו של המקומיים. בהמשך לכך נציג מחקרים העוסקים בתחושת שביעות רצון בקרב קבוצות שונות של מהגרים, בתוכם ישנה התייחסות לתתי קבוצות כגון נשים, נוער וקשישים (לדוגמא – נשים פקיסטניות ומהגרים סיניים קשישים בקנדה). כמו כן נבחן את היבט הביטחון הכלכלי כמשפיע על תחושת שביעות רצון של מהגרים ב-16 המדינות העשירות בעולם ולבסוף נציג סקירה של מחקרים שנכתבו בישראל בנושא שביעות רצון עולים, תוך התחשבות בפרמטרים שונים המתייחסים לחייו של העולה כגון משתנים כלכליים, חברתיים, וחברתיים.

לרוב שביעות רצון מהחיים מוגדרת כהערכה כללית של הפרט את איכות חייו בהתאם לשיפוטו האישי. לפי Diener (1984) יש לשאול את הפרט לגבי שביעות רצונו הכללית מחייו ולא מאספקטים ספציפיים של חייו. כדי להבין את משמעות המשתנה התלוי "שביעות רצון מהחיים" יש להבין את הקשר בין מושג זה לבין מושג "רווחה אישית". רווחה אישית – הינה מושג רב ממדי הכולל התייחסות להיבטים של רווחה, אושר ושביעות רצון. רווחה אישית כוללת הן ממדים אובייקטיביים של תחומי החיים, כגון מצב בריאות, הכנסה וסביבת המגורים, והן ממדים סובייקטיביים של האופן שבו הפרט תופס את מצבו החברתי והמשפחתי. רווחה אישית סובייקטיבית – מהווה מושג כוללני המתייחס לעמדה שיש ליחיד בקשר לאושרו (המרכיב הרגשי) ולשביעות רצונו מהחיים (המרכיב הקוגניטיבי). המרכיב הרגשי כולל רגשות חיוביים ושליליים שיש לאדם ביחס לאושרו בחיי היום-יום, ואילו המרכיב של שביעות-רצון מהחיים מתייחס להערכות רציונליות ואינטלקטואליות, על החיים הנשפטים כדבר שלם (Diener, 1984).

גרמניה נחשבת למדינת הגירה בולטת באירופה ולכן מעניין היה להשוות בין משתנים של שביעות רצון מהחיים בקרב מהגרים וגרמנים מקומיים. לטענת החוקרים Braehler, Grande, Nesterko, Glaesmer (2012), יש מחסור במחקרים המבוססים על אוכלוסיית המהגרים הבוחנים פרמטרים שונים בהשוואה לאוכלוסיות המקומיות. החוקרים בדקו גורמים הקשורים להגירה כגורמים הפוגעים בתחושת שביעות רצון מהחיים ואיכות חיים הבריאותית אצל מהגרים. תוצאות המחקר חושפים כי גרמנים ילידים דיווחו על רמה גבוהה יותר של שביעות רצון מהחיים ואיכות חיים המבוססת על מרכיב הבריאות הגופני בהשוואה למהגרים. מרכיב הבריאות הפיזית באיכות החיים קשור באופן משמעותי לגיל צעיר יותר בהגירה ולאורך המוצא. הממצאים מראים שישנם הבדלים קטנים בשביעות הרצון של העולים ואיכות חיים של מהגרים מול גרמנים ילידי גרמניה. הגורמים הקשורים להגירה קשורים בחלקם לאיכות החיים מבחינה בריאותית, אבל לא לשביעות רצון מהחיים. מהגרים הם קבוצה די הטרוגנית, לכן ישנה חשיבות להתמקד בגורמים הקשורים להגירה, ולא רק להשוות בין מהגרים וילידי הארץ. לטענת החוקרים, גורמים

הקשורים להגירה המובילים לאיכות חיים גבוהה יותר, יכולים להביא לתחושת זהות טובה יותר של תת-קבוצות של מהגרים עם רמות נמוכות יותר של איכות חיים (Nesterko, Braehler, Grande Glaesmer, 2013)

מחקר נוסף שבוצע בגרמניה בדק את השפעת ההגירה על רווחתם של מקומיים. מחקר זה בודק כיצד הריכוז המרחבי של מהגרים משפיע על שביעות הרצון מהחיים של מקומיים בגרמניה. המחקר משלב נתונים מהלוח החברתי- כלכלי הגרמני בשנים 1998-2009 עם מידע על שוק העבודה המקומי. התוצאות מראות השפעה חיובית וחזקה של הגירה על רווחת המקומיים, שאינו מונע על ידי מאפייני שוק העבודה המקומי. כמו כן יש להגירה השפעה מעטה על הרווחה נפשית של קבוצות מהגרות. השפעה חיובית של מהגרים על שביעות הרצון מהחיים של מקומיים היא תוצאה של היטמעות טובה של מהגרים באזור. השפעת ההגירה על שביעות רצונם של המקומיים היא גבוהה יותר באזורים עם רמות בינוניות יותר של השתלבות חברתית, ולא קיימת כלל באזורים עם התבוללות מוחלטת של מהגרים. החוקרים בדקו מעבר לגישות המסורתיות שמנתחות רק תוצאות בשוק העבודה, גם את השפעת ההגירה בכלים מקיפים יותר הכוללים רווחה נפשית. הממצא העיקרי הוא שעליה בהגירה חיובית משפיעה על רווחתם של המקומיים, כלומר, לגרמנים יש תחושת שביעות גבוהה יותר באזורים שבהם נמצאים מהגרים. תוצאות המחקר מראות שהגירה משפיעה על הרווחה של מהגרים מעבר לממד האובייקטיבי שלה (לדוגמא, תוצאות שוק העבודה), ומכאן שהתערבות ציבורית מכוונת על מדיניות הגירה צריכה לקחת היבט מרכזי זה בחשבון. שנית, מידת ההשתלבות החברתית- כלכלית של מהגרים קשורה לרווחת המקומיים. השתלבות מלאה של מהגרים יכולה להשפיע באופן חיובי ולהקטין חששות אפשריים של המקומיים. (Akaya, Constant, Giulietti, 2014).

מחקר משנת 2013 שנעשה בקרב מיעוטים אתניים בהולנד, בדק האם שביעות רצון מהחיים מהווה חוויית הגירה שלילית או תופעת לוואי של תנאי חיים. מחקרים קודמים בנושא שביעות רצון של מהגרים מראים כי רמת שביעות רצון מחיים נוטה להיות נמוכה יותר מאשר בקרב המקומיים. יתכן ששביעות רצון נמוכה זו נובעת מחוויית ההגירה וההתמודדות עם תנאי חיים מורכבים יותר. מחקר זה מאשר את הטענה שמיעוטים ומהגרים אתניים נוטים להיות בעלי רמות נמוכות יותר של שביעות רצון מחיים מקבוצת הרוב. המחקר בדק קבוצת מיעוטים בהולנד הכוללת את בני הדור הראשון והשני. במחקר נמצאו הבדלים משמעותיים ברמות של שביעות רצון מהחיים שיכולים להיות מוסברים כמעט באופן מלא על ידי בעיות כלכליות רבות יותר ותחושות חזקות של בידוד חברתי בקרב קבוצות אלה. ההבדלים בין הקבוצות יכולים להיות מוסברים באופן מלא, אם כך, על ידי לקיחת משאבים כלכליים וחברתיים בחשבון. לאור האמור, למרות כל ההשפעות השליליות הקשורים להגירה, רמות שביעות רצון מהחיים אינן בהכרח נמוכות יותר בקרב מהגרים מאשר בקרב המקומיים. מחקר זה מהווה תוספת חשובה למחקרים קודמים שגילו רמות נמוכות יותר של שביעות רצון מחיים בין קבוצות שונות של מהגרים במדינות מערב אירופה, ובכלל זה עולים מטורקיה. בעוד מחקרים קודמים הדגישו בעיקר את תהליכים של אפליה אתנית בקרב חברות אירופאיות שאולי עומדות בבסיס ההבדלים בשביעות רצון מחיים בין מהגרים ומקומיים, המחקר הנוכחי מוסיף שמצב כלכלי ותנאי חיים חברתיים של מהגרים קשורים לרמות נמוכות יותר של שביעות רצון מחיים. ממצא חשוב נוסף נוגע להשפעה הדומה של בעיות כלכליות ובידוד חברתי על רוב הנחקרים, גם בקבוצת הרוב, וגם בקבוצת המיעוט. לא

נמצאו שום ראיות להבדלים תרבותיים בהקשר זה. נתון זה עומד בניגוד למחקרים המצביעים על כך שהשפעה של מצב כלכלי על שביעות רצון מחיים עשויה להיות קשורה יותר למהגרים מאשר למקומיים. ביטחון כלכלי, אם כן, נתפס כקשור מאוד לשביעות רצון מהחיים, והנחה זו תקפה בקרב מהגרים ומקומיים באותה המידה (De Vroome, Hooghe, 2013).

מחקר שבוצע בקרב קשישים ממוצא סיני, בדק את תפיסת שביעות הרצון שלהם בקנדה. למרות שיש ספרות רבה על גרונטולוגיה מבחינת רווחה נפשית, איכות החיים, ושביעות רצון מחיים, אנו יודעים מעט על המושג הזה בגיל המבוגר, לאחר ביצוע אבחנות בין קבוצות תרבותיות שונות. מאמר זה מציג נתונים אמפיריים על רווחה סובייקטיבית בקרב קשישים סיניים (גיל 55 ומעלה) החיים בשבע ערים בקנדה. הוא מבקש לדעת האם ובאיזו מידה התרבות הסינית המסורתית, תרבות שבה קשישים היו מבחינה היסטורית מוערכים כחכמים וחברים תומכים ומכובדים, קשורה להערכתם בקנדה והאם או לא השתפרה איכות חייהם בגיל המבוגר. בקרב מדגם של 2,272 קשישים סיניים נבחנו חלק מההיבטים של התרבות הסינית המסורתית שהיו קשורים להערכתה של הזקנה. נמצא כי מעורבות בתרבות המסורתית, חזרה לביקורי המולדת, הגירה עקב איחוד משפחות, וסגידה לאבות קדמונים היו מנבאים משמעותיים באופן דיפרנציאלי, להערכת הנחקרים. העובדה שהיבטים שונים של התרבות המסורתית תורמים לחוויה חיובית של הזדקנות מציעה לנו שחייבים להיות זהירים בהתייחסות לתרבות "מסורתית". כמו כן נמצא כי אמונות אתנוצנטרית לגבי התרבות הסינית לא היו קשורות לתחום איכות החיים (Chappell, 2005).

תפיסת שביעות הרצון נבדקה גם בקרב נשים. במחקר שבוצע בקנדה, נבדקו תפיסות של אוטונומיה ושביעות רצון מהחיים של נשים נשואות מהגרות מפקיסטן בטורונטו, קנדה. להגירה יכולה להיות השפעות על התפקידים מגדריים ויחסים במשפחה. במחקר הנוכחי, 102 נשים פקיסטניות נשואות מהגרות בקנדה מילאו שאלונים באשר למצבן מבחינת אוטונומיה אישית במשפחה ושביעות רצון מהחיים, גם בתקופה טרום הגירה לקנדה וגם בתקופה שלאחר ההגירה. נלקחו גם בחשבון פרמטרים כגון הסדרי מגורים בשתי המדינות, הכנסה ותעסוקה בקנדה, הציפיות שלהן וסיבות ההגירה. נשים דיווחו על אוטונומיה אישית גדולה יותר באופן משמעותי בקנדה מאשר בפקיסטן. כמו כן שביעות רצון מהחיים בעת שהתגוררו בקנדה גבוה ביחס לזמן שבו התגוררו בפקיסטן. ניתוח הנתונים הצביע על כך שהחיים בפקיסטן עם החותנים מעיד על שביעות רצון מחיים נמוכה יותר בפקיסטן מאשר בקנדה, מה שקשור לרמת האוטונומיה בקנדה לעומת פקיסטן. לגורמים אובייקטיביים של עצמאות נשים, יש הבדל בין פקיסטן לעומת קנדה, כלומר מושג האוטונומיה האישית לנשים נשואות שונה בפקיסטן ביחס לקנדה. נמצא קשר בין שביעות הרצון מהחיים לאוטונומיה האישית של הנשים. ישנו קשר חיובי בין תחושת חירות לשביעות רצון מהחיים. אדם שמרגיש חופשי במעשיו מרוצה יותר מהחיים. התרבויות המסורתיות מזוהות עם חברות בעלות אוטונומיה נמוכה לנשים, לעומת החברות המערביות אשר יחסן לנשים חופשי יותר. בדוגמא שבמחקר, נשים נשואות פקיסטניות מרגישות חופשיות יותר בקנדה ביחס לפקיסטן, כך ששביעות רצון מהחיים גבוהה יותר לאחר ההגירה מלפני ההגירה. הסיבה לכך היא שהן מקשרות באופן ישיר את שביעות רצון מהחיים לרמת העצמאות שלהן. תוצאות המחקר מראות שבחירת הנשים על רמת האוטונומיה הבין אישית שלהן, עשויה להגדיל את שביעות הרצון שלהן מהחיים. תוצאות מחקר זה מראות שנישואים שוויוניים יותר ללא קשר

למדינת המגורים, הם בסיס לשביעות רצון גבוהה יותר. עם זאת, יש להבין את מושג האוטונומיה בהקשר התרבותי (Jibeen, Hynie, 2012).

מחקרם של Olgati, Calvo, Berkman (2013), בדק את הביטחון הכלכלי והכנסות כמשפיעות על תחושת שביעות הרצון של מהגרים ב - 16 המדינות העשירות בעולם ובהתאם לסטטוס המהגרים במדינות אלה. הממצאים מראים קשר חלש בין שני המשתנים (הכנסה ושביעות רצון) במדינות הגירה העשירות. רק במספר מצומצם של מדינות עשירות כמו אוסטרליה, בלגיה, הולנד, פורטוגל ושוודיה, נמצא יתרון במעבר ממדינה למדינה כאשר נבדק הקשר בין הכנסות לשביעות רצון מהחיים. במדינות הגירה כמו קנדה, דנמרק, פינלנד, איטליה ואמריקה, יש לרמת הכנסה של מהגרים חדשים קשר ישיר עם שביעות רצון מהחיים. בטווח הארוך יותר, משפיעים על רמת שביעות רצון של המהגרים גם פרמטרים שאינם מדידים בכסף, הקשורים לסביבת המגורים בטווח הארוך. המחקר חשף גם כי "המתוסכלים" בקרב המהגרים במדינות אמריקה, צרפת, פינלנד, אירלנד וספרד, הם אלה שאצלם היחס בין שני המשתנים (שביעות רצון והכנסה) הוא שלילי. קיימת תופעה בדור שני של המהגרים באותן המדינות, של חזרה לארץ מוצא של ההורים וזאת בגלל התסכול מהכנסות נמוכות, מה שמשפיע על שביעות רצון שלילי מהחיים באותה מדינה שהם נולדו בה. המחקר גם חושף את העובדה שהמהגרים בבריטניה, יוון וקנדה מייחסים לשביעות רצון מהחיים באופן דומה לזה של המקומיים. בשנים הראשונות של ההגירה מארץ לא מפותחת לארץ מפותחת, ההכנסות של המהגרים נמוכות באופן יחסי למקומיים אך גבוהים יחסית לארץ מוצא, מה שנותן למהגר תחושה של עושר ולכן יש לו תחושה מרוצה יותר. לאחר מספר שנים של מגורים בארץ החדשה, המהגר רוכש את תפוצי הערכה של המקומיים בנוגע לשביעות רצון מהחיים ביחס להכנסות. רק לאחר כ - 11 שנים הוכח שהמהגר מצליח לגשר על פער ההכנסות עם המקומיים. אז, תחושת שביעות רצון מהחיים ביחס להכנסות חוזר להיות חיובי. במילים האחרות, חלק גדול של המהגרים הבינלאומיים ברחבי העולם לא מגדילים את תחושת האושר שלהם רק ביחס לעלייה בהכנסות, כפי שתיאוריית הנדידה מניחה. תמיכת הקבוצה, אפליה ואלמנטים תרבותיים, עשויים להיות חשובים יותר למהגרים מרווח הכלכלי. הממצאים שבמחקר מצביעים על כך שארה"ב לא מהווה מדינה שבה החוויה של הגירה שונה ממקומות אחרים בעולם. במדינות נוספות כמו אוסטרליה, בלגיה, הולנד, פורטוגל ושוודיה שבהן המהגרים הכלכליים נודדים למקום שבו ההכנסה מתורגמת בקלות לרווחה, וזה לא נעצר גם לאחר שהתיישבו לזמן מה. לעומת זאת, המהגרים למדינות האחרות, אינם נהנים מהאפשרות הזאת. יתר על כן, בכמה מקומות נראה שהם הפכו אומללים, עשירים יותר ממה שהם היו בארץ מוצא, אך פחות מרוצים מחייהם מהמקומיים. (Olgati, Calvo, Berkman, 2013).

מחקרים אחרים שבוצעו בישראל בחנו את תחושת שביעות הרצון מהחיים בקרב עולים מארצות מוצא שונות. במחקר של אמית (2012), נבדקו פרמטרים אובייקטיביים להשתלבות, וסובייקטיביים של עולים מארצות המערב (צרפת, צפון אמריקה וארגנטינה), כפרמטרים מנבאים להשתלבותם בחברה הישראלית. מאז 1990 הגיעו לישראל כ-90,000 עולים מארצות המערב. עולים אלה הינם בעלי פרופיל סוציו-אקונומי גבוה מבחינת רמת ההשכלה ושיעור הפרופסיונאליים בקרבם. במציאות הגלובלית העכשווית, מהגרים אלו מוגדרים מהגרים

מיומנים (highly skilled) המחוזרים על ידי ארצות שונות המעוניינות לקלוט אותם. מממצאי המחקר עולה כי למשך הזמן בארץ ההגירה אין משקל משמעותי בניבוי תחושת שביעות הרצון בארץ, למצב הכלכלי יש משקל חיובי בניבוי תחושת שביעות הרצון בארץ, אך רק עבור עולי צרפת וארגנטינה. כמו כן, רמת ידיעת השפה העברית אכן מסבירה שביעות רצון, אך רק עבור עולי צפון אמריקה. להשכלה האקדמית אין קשר לתחושת שביעות הרצון של כלל עולי המערב והרשת החברתית של העולה נמצאה משמעותית ותורמת בכיוון המצופה רק עבור עולי צרפת. למגורים בשכונה מעורבת עם ותיקים לא נמצא משקל בניבוי שביעות הרצון של כלל העולים מהמערב. ממצא נוסף הוא כי לתחושת הזהות האישית אין משקל חיובי בניבוי תחושת שביעות הרצון בארץ. מכאן שממצאי המחקר אינם מאששים את הטענה כי ככל שהעולה מהמערב מרגיש יותר ישראלי כך הוא מרוצה יותר מחייו בארץ. למרות זאת, נמצא כי עבור עולי צפון אמריקה, תחושת הזהות הנתפסת על ידי אחרים היא משמעותית. ככל שהם חשים שהישראלים הוותיקים מזהים אותם כישראלים, כך הם מרוצים יותר מהחיים בארץ. לבסוף נמצא כי מניעי העלייה נמצאו משמעותיים הן עבור עולי צרפת והן עבור עולי ארגנטינה. עולים מקבוצות אלו שהגיעו בגלל משיכה לארץ מרוצים יותר מעולים שהגיעו בשל דחיפה מארץ מוצאם. עולי צפון אמריקה וצרפת עלו לארץ מתוך מניע דתי ורוחני המלווה ברצון להגשמת חיים יהודיים. לגבי עולי ארגנטינה גורם משיכה לארץ הוא הסיוע הכלכלי של מדינת ישראל. ממצאי המחקר התיאוריים מצביעים על נקודות דמיון ושוני בין שלוש קבוצות העולים הנחקרות. הרשויות העוסקות בעלייה מבינות את הפוטנציאל הטמון באוכלוסיית העולים מהמערב ואת יכולתה להעשיר את הונה האנושי של החברה הישראלית (אמית, 2012).

תחושת שביעות הרצון בארץ נבחנה גם בקרב בני נוער עולים בישראל (כאהן-סטרבצ'ינסקי, לוי, קונסטנטינוב, 2010). בני נוער עולים נמצאים בשלב מכריע בחייהם, משום שעליהם להתמודד הן עם האתגר של השתלבות בחברה חדשה והן עם האתגרים של גיל ההתבגרות. המחקר הגדיר מאפיינים סוציו-דמוגרפיים, שליטה בשפה, תפקוד לימודי ותפיסת בית-הספר, השתלבות חברתית, השתתפות בפעילויות פנאי וחינוך בלתי פורמאלי, התנהגויות סיכון, יחסים עם ההורים, דפוסי זהות, שביעות רצון מהחיים והערכת תהליך הקליטה. מדגם הנחקרים כלל חמש קבוצות מוצא: ארצות דוברות צרפתית, אנגלית וספרדית, מברית-המועצות לשעבר ומאתיופיה. קבוצה נוספת שנבדקה היא של בני עולים - יוצאי אתיופיה ילידי ישראל. המחקר בדק את תפיסתם של בני נוער לגבי תהליך קליטתם והרגשתם בישראל. הממצאים מראים כי מרבית בני הנוער שבעי רצון מקליטתם בארץ, ברוב ההיבטים שנבדקו. שביעות רצון גבוהה יותר נמצאה בקרב דוברי אנגלית וצרפתית וילידי אתיופיה, ובמידה פחותה בקרב דוברי ספרדית ועולי ברית-המועצות לשעבר. כמו כן נמצא כי רוב בני הנוער מרגישים שישראל היא ביתם במידה רבה או רבה מאוד. השיעור הגבוה ביותר בקרב דוברי אנגלית והנמוך ביותר נמצא בקרב דוברי ספרדית ברית ובקרב עולי ברית המועצות לשעבר. ייתכן כי בשתי הקבוצות הללו הסיבה לכך נעוצה בעובדה שבני הנוער מרגישים פחות יהודים ביחס לשאר הקבוצות. בממצאים הנוגעים לתחושת שביעות רצון מהקליטה נמצא כי לשני תחומי חיים יש השפעה חיובית מובהקת: הרגשת שייכות לבית-הספר והיעדר תחושת בדידות או דחייה חברתית (או תחושה מועטה בלבד), המעלים את שביעות הרצון של בני הנוער מקליטתם בארץ. מהממצאים לגבי שביעות רצון מהחיים עולה כי רוב בני הנוער מביעים שביעות רצון מחייהם. לא נמצאו הבדלים

מובהקים מבחינה סטטיסטית לפי קבוצות המוצא או לפי ותק בשני מדדים אלה. ממצאי הניתוח מראים כי כמעט לכל המשתנים שהוכנסו למודל יש השפעה חיובית על שביעות הרצון מהחיים: היעדר בדידות, הרגשת ביטחון אישי, קשר טוב עם ההורים, הצלחה בלימודים והרגשת שייכות לבית-הספר, מעלים את שביעות הרצון מהחיים (כאהן - סטרבציינסקי, לוי, קונסטנטינוב 2010).

במחקר שבחן את העמדות והתפיסות כלפי תהליך הקליטה והתבססות בארץ בקרב עולים שהגיעו ארצה מארגנטינה במהלך שנת 2002, נבדקו התמודדות העולים עם קשיי הקליטה, השתלבותם החברתית, המקצועית והכלכלית. מהממצאים עולה כי שביעות הרצון הכללית של העולים מארגנטינה מתהליך הקליטה בישראל היא גבוהה ומושפעת מהמידה בה העולה קיבל סיוע בהתמודדות עם קשיי הקליטה, מתחושת הביתיות שהוא חש בישראל, משביעות רצונו משכונת המגורים, מרמת החיים הכלכלית ומחיי החברה שלו. גם לאחר כשנה בארץ, בממוצע, תהליך הקליטה של עולי ארגנטינה נתפס בעיני העולים כמוצלח. כמו כן נמצא שהעולים חשים חוסר ביטחון בשימוש בעברית, למרות שרובם למדו את השפה בארץ או עוד בארגנטינה, כנראה בגלל ההתמודדות עם קשיי השפה קשה ביותר לעולים, והעובדה כי תחושת השליטה בשפה כלל לא השתנתה, גם כעבור שנה ויותר מהעלייה לארץ. למרות תחושת האופטימיות הכללית ושביעות הרצון הגבוהה יחסית מהפרמטרים השונים, מתחזקת המידה בה העולים תופסים את המענקים הכספיים כמניע בהחלטה לעלות לארץ ועיתויה (דגני, דגני, 2004).

נושא שביעות הרצון העסיק אם כך חוקרים בארץ ובעולם, המחקרים נגעו בהיבטים שונים בחיי המהגר והשלכותיהם על תחושת שביעות הרצון. קרמל שיפמן (2007), עסקה בהשפעת הרשת החברתית על שביעות הרצון מהחיים בקרב קשישים מהגרים מדרום אמריקה, המתגוררים במרכז הארץ ובדרומה. הקשר בין המאפיינים השונים: משתנים סוציו-דמוגרפיים ומשתני הגירה, נבדק לאחר ביצוע השוואה בין מהגרים ותיקים לחדשים. הממצאים מלמדים כי המהגרים הוותיקים שבעי-רצון מחייהם יותר מאשר המהגרים החדשים. לא נמצא שוני בהרכב הרשת החברתית של הוותיקים לעומת החדשים. עם זאת, נמצאו הבדלים בין שתי הקבוצות במאפייני הרשת החברתית, בהתאם לוותק בארץ. כאשר מתייחסים לקשר שבין מאפייני הרשת החברתית לבין שביעות-הרצון מהחיים, עולה כי מספר מאפיינים של הרשת החברתית משפיעים באופן מובהק על שביעות-רצון מהחיים בקרב המהגרים החדשים. הממצא לפיו למהגרים הוותיקים יש שביעות-רצון גבוהה יותר מהחיים בהשוואה לחדשים תואם את תוצאות מחקרים שונים בנושא ונראה כי גיל ההגירה הינו גורם רב-השפעה בתהליך ההיקלטות בחברה חדשה. ככל שאנשים מהגרים בגיל מבוגר יותר, כך תהליך ההסתגלות לחברה החדשה משביע רצון. ביחס להרכב הרשת החברתית בהתאם לוותק בארץ, הממצאים מלמדים כי למהגרים הוותיקים יש רשת חברתית גדולה יותר ואינטימית יותר ומשך הקשר עם חברי הרשת ארוך יותר. למרות שנמצא הבדל מובהק בגודל הרשתות של שתי קבוצות הנחקרים, הרכבן היה דומה. ברובן הגדול, הרשתות מורכבות משתי תת-קבוצות: רשת משפחה ורשת חברים. ממצא זה עומד בניגוד להשערה, לפיה למהגרים הוותיקים תהיה רשת חברתית מגוונת יותר מזו של החדשים. לפיכך, שילוב של קשרי משפחה העשויים לספק תמיכה בעת הצורך, יחד עם קשרים עם חברים המתקיימים מתוך רצון ובחירה אישית, יכול להבטיח יחסים מגוונים שעשויים להגביר רווחת הקשישים. עבור המהגרים החדשים, ישנו קשר חיובי מובהק בין מידת האינטימיות, משך הקשר ואיכותו לבין שביעות-רצון מהחיים. נראה כי המהגרים החדשים מייחסים חשיבות רבה לרשת

המשפחתית שחבריה נתפסים כתומכים הבלתי-פורמליים העיקריים, שאליהם ביכולתם לפנות לשם סיוע בכל עת. כמו כן נמצא כי לאיכות היחסים יש קשר חזק ביותר לשביעות-רצון מהחיים מבין כל מאפייני הרשת. תמיכה חברתית היא הגורם המשפיע ביותר מבין מאפייני הרשת על הרווחה האישית של המהגרים הקשישים (קרמל - שיפמן, 2007).

רקע מדעי זה מספק תמונה מורכבת ורב ממדית לגבי תחושת שביעות הרצון בקרב מיעוטים שונים בארצות בעולם בהם נקלטו, וכן מאפשר לבחון את המחקר גם בקרב קבוצות עולים מארצות מוצא שונות בישראל ובגילאים שונים, תוך בחינת משתנים מגוונים היכולים לנבא תחושות של שביעות רצון.

המסגרת התיאורטית

רציונל המחקר התפתח לאחר סקירת הספרות המקצועית וכן מתייחס לניסיון המקצועי שרכשנו כעובדות שנים רבות במשרד העלייה והקליטה וברשות המקומית בנתניה. ההשערות מתבססות על המשתנים הבלתי תלויים שנבחרו כממדים לבדיקת תחושת שביעות רצון מהחיים בקרב עולים בישראל:

ימצא קשר חיובי בין גיל בעת העלייה לשביעות רצון של העולה - קרמל - שיפמן (2007),

עסקה בהשפעת הרשת החברתית על שביעות הרצון מהחיים בקרב קשישים. המחקר הדגיש את נושא הגיל בעת העלייה והשפעתו על שביעות הרצון של עולים קשישים. לטענת החוקרת, גיל בעת העלייה הינו גורם רב- השפעה בתהליך ההיקלטות בחברה חדשה, ככל שאנשים מהגרים בגיל מבוגר יותר, כך תהליך ההסתגלות לחברה החדשה משביע רצון יותר. בהתאם לכך השערתנו מניחה כי אכן קיים קשר חיובי בין גיל בעת העלייה לשביעות הרצון של העולה.

ימצא קשר בין מין לשביעות רצון כך שנשים תהיינה מרוצות יותר מחייהן מאשר גברים -

המחקר של Jibeen, Hynie (2012), בדק את רמת שביעות רצון של נשים מהגרות נשואות פקיסטניות בקנדה. תוצאות המחקר מראות שבחירת נשים את רמת האוטונומיה הבין אישית שלהן, עשויה להגדיל את שביעות הרצון שלהן מהחיים. ניתוח הנתונים הצביע על כך שהחיים בפקיסטן עם החותנים מבטא תחושת שביעות רצון מחיים נמוכה יותר בפקיסטן מאשר בקנדה, תחושה זו תלויה ברמת האוטונומיה בקנדה לעומת פקיסטן של הנשים הנחקרות. על סמך מאמר זה, הנחנו כי נשים יהיו מרוצות יותר מגברים, ולכן קיים קשר בין מין לשביעות רצון, לא הנחנו מהו טיב הקשר.

ימצא קשר הפוך בין השכלה לשביעות רצון - במודלים הכלכליים שנחשפנו אליהם במהלך

הלימודים (Chiswick, 1979, Borjas, 1990), המניע הכלכלי הוא העיקרי המכתיב את ההשתלבות של המהגר בארץ החדשה. מודלים אלו מתמקדים בשכר המהווה אינדיקציה להשתלבות, וכן ניתן משקל לגורמים נוספים שיכולים לשמש כמיומנויות שרכש העולה בארץ מוצא ושניתנת להמרה בארץ החדשה, כולל השכלה. גורם מרכזי נוסף הוא מוטיבציה. השערתנו בעבודה זו טוענת, שעם עלייה במספר שנות לימוד, יכול העולה למצוא עבודה המותאמת לכישוריו וכן לקבל שכר בהתאם, ולכן גם שכר גבוה. אסימילציה זו יכולה להיות גם שלילית המדברת על ירידה בשכר עם הזמן כך ששביעות רצון של העולה תרד עם הזמן, למרות שרמת השכלתו ושכרו גבוהים. בהתאם למודלים הכלכליים האלה, העלנו את ההשערה כי ימצא קשר הפוך בין השכלה לשביעות רצון של העולים.

ימצא קשר בין ארץ מוצא לשביעות רצון - ממחקר שנעשה על בני נוער עולים והשתלבותם

בארץ, (כאהן - סטרבצ'ינסקי, לוי, קונסטנטינוב 2010), נמצא כי מרבית בני הנוער שבעי רצון מקליטתם בארץ. שביעות רצון גבוהה יותר נמצאה בקרב דוברי אנגלית וצרפתית וילידי אתיופיה, ובמידה פחותה בקרב דוברי ספרדית ועולי ברית-המועצות לשעבר. מחקר זה הדגיש את חשיבות בדיקת ארץ המוצא של המהגר על שביעות רצונו בארץ, לכן השערתנו טוענת שימצא קשר בין משתנים אלה.

ימצא קשר ישיר בין ותק בארץ לשביעות רצון מהחיים - הממצאים במחקר של קרמל ושיפמן (2007) בדקו הקשר בין מאפייני רשת חברתית לשביעות-רצון מהחיים בקרב קשישים מדרום אמריקה תוך השוואה בין ותיקים לחדשים. המחקר מציין כי המהגרים הוותיקים שבעי-רצון מחייהם יותר מאשר המהגרים החדשים. בהתאם להשערה זו הנחנו כי לוותק יש משקל חיובי בהגדלת תחושת שביעות הרצון אצל עולים.

ימצא קשר בין מצב משפחתי לשביעות רצון כך שעולים נשואים יהיו יותר שבעי רצון מאשר לא נשואים - ניתן לשער כי במידה שעולה נמצא במסגרת נישואים, הוא יוכל להסתייע בבן הזוג ברגעי משבר בתהליך ההגירה, דבר שחסר לעולים שאינם נישואים. מהצד השני ניתן לטעון שעולה לא נשוי יכול להסתייע במשפחה הגרעינית שלו וכן הצפייה למציאת בן זוג תגרום לו לפתח רשת חברתית חדשה ובכך להגדיל את תחושת שביעות הרצון מהחיים. ההשערה שלנו במחקר תומכת בהנחה שלעולים במסגרת של נישואים קל יותר להתמודד עם משבר העלייה ולכן יהיו יותר שבעי רצון מהחיים.

ימצא קשר ישיר בין ידיעת השפה העברית לשביעות רצון מהחיים - מחקרם של כאהן ושותפיו אודות בני-נוער בישראל (2010) מצאו כי לא נמצאה השפעה מובהקת של שליטה בעברית על שביעות הרצון. השערותנו במחקר זה היא כי למרות שההשפעה אינה מובהקת היא קיימת. כמו כן אנו סבורות שזהו קשר ישיר משום שההנחה שלנו קובעת כי ככל שהשליטה בשפה העברית טובה יותר, כך התקשורת עם הסביבה והחברה בישראל קלה יותר, לאור האמור שתגבר תחושת שביעות הרצון מהחיים.

ימצא קשר ישיר בין הצלחה כלכלית לשביעות רצון מהחיים - הממצאים במחקרם De-Vroome, Hooghe (2013) בדקו שביעות רצון בקרב מיעוטים אתניים בהולנד. הממצאים שלהם מראים שמצב כלכלי במונחים של ביטחון כלכלי נתפס כקשור מאוד לשביעות רצון מחיים, וזה חל על מהגרים ומקומיים באותה המידה. השערה זו תואמת גם את ההנחה במחקר זה לפיה ככל שהמצב הכלכלי של העולה טוב יותר, כך תגדל שביעות רצונו מהחיים.

ימצא קשר בין הימצאות בנישה אתנית באזור המגורים לשביעות רצון - de Vroome, Hooghe (2013), גילו רמות נמוכות יותר של שביעות רצון מחיים בין קבוצות שונות של מהגרים במדינות מערב אירופה, ובכלל זה מהגרים מטורקיה, אשר חיו בבידוד חברתי. המחקר מוסיף שמשתנים הקשורים לתנאי חיים חברתיים של מהגרים קשורים לרמות נמוכות יותר של שביעות רצון מחיים. ממצא זה מראה שהקשר בין מגורים בנישה אתנית לשביעות רצון במקרה של הטורקים במדינות מערב אירופה הוא שלילי משום שנישות אלה מהוות מחסום להשתלבות חברתית מלאה. השערה במחקר הנוכחי טוענת כי ישנו אומנם קשר בין משתנים אלה, אך איננו יכולים לאשר כי אכן הקשר עבור עולים בישראל הוא אכן קשר שלילי. לאור האמור השערותנו מתבססת על קשר כל שהוא ללא ציון טיב הקשר – חיובי או שלילי.

ימצא קשר ישיר בין תחושת זהות ושייכות לשביעות רצון – על פי מודלים של Berry (2001) ו- Tajfel (1982), העוסקים בתחושת זהות ושייכות של מהגרים במצב של מעבר בין תרבותי, בדפוסי ההשתלבות השונים יש עניין בשימור התרבות והזהות המקורית אך בשילוב הזהות של החברה הקולטת. באסטרטגיה זו נשמרת מידה מסוימת של שלמות תרבותית ועם זאת מתקיימת שאיפה להיות שותף במערך חברתי רחב יותר. השערתנו מתבססת על מודלים אלה אך בכל זאת טוענת כי תחושת הזהות והשייכות לחברה הישראלית ואי שלילת תרבות המוצא, תורמים לתחושת שביעות הרצון של העולים.

ימצא קשר בין מניעי עלייה לשביעות רצון – כלכלנים אשר חקרו את תהליך ההגירה (chiswick, 1979) הניחו כי הפרטים הבוחרים להגר פועלים רק מתוך שיקולים רציונאליים של עלות מול תועלת לכן השערתנו מנסה לבדוק האם המניע הרציונאלי הוא אכן המניע העיקרי, ומהם השפעתם של מניעי עלייה על תחושת שביעות הרצון בארץ.

ימצא קשר ישיר בין אופטימיות לשביעות רצון – לפי מודלים פסיכולוגיים שונים (מירסקי, 2005), תחושת אופטימיות משמעותית לתחושת שביעות רצון כחלק מהשתלבות עכשווית ועתידית. בהתאם למודל זה השערתנו טוענת שאופטימיות זו מוסיפה לתחושת שביעות הרצון, ולכן ימצא קשר ישיר בין משתנים אלה.

שיטת המחקר

בפרק זה נציג את שיטת המחקר כפי שהתקיימה בסקר עולים (כהן - קסטרו, קוליגר, 2013) המהווה בסיס נתונים למחקר שלנו. כמו כן הוספנו את מה שרלוונטי גם למחקר הנוכחי.

המדגם

באוכלוסיית סקר קליטת עולים 2010-2011, נכללים עולים ממדינות שונות, בני 26-74 בשנת עריכת הסקר (2008), שעלו לישראל בשנים 1990-2007 וחיים במשקי בית. המחקר הנוכחי מתמקד בשלוש קבוצות מרכזיות של עולים: מבריה"מ לשעבר, אתיופיה ואירופה – אמריקה. במסגרת הסקר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה רואיינו קרוב ל-4,000 נפשות.

מערך המחקר

מטרת סקר עולים היא לבחון את מידת השתלבותם בחברה של העולים בתחומי חיים שונים, וכלל שאלות במגוון רחב של נושאים: השכלה (בטרם העלייה), שפות, תעסוקה, פנסיה, שירות צבאי ולאומי, סביבת מגורים, קשרים חברתיים ומשפחתיים, סיבות לעלייה ותחושת זהות ושביעות רצון מתחומים שונים. מטרת מחקר זה, המתבסס על נתוני סקר עולים, בודק את השפעת הפרמטרים שנבחרו על ידנו על שביעות רצון של העולים.

משתנים

המשתנה התלוי במחקר זה הוא שביעות רצון כללית מהחיים בקרב עולים, שהוסבר באמצעות סדרה של משתנים בלתי תלויים, דמוגרפיים ולא דמוגרפיים, אובייקטיביים וסובייקטיביים. המשתנים הם: גיל, מין, השכלה, ארץ לידה, ותק בישראל, מצב משפחתי, ידיעת עברית, הצלחה כלכלית, דיור, תחושת זהות ושייכות לחברה, מניעי עלייה ואופטימיות.

הליך המחקר

הליך מחקר זה שמתבסס על נתוני סקר עולים, כלל בחירת משתנים מתוך טבלת אקסל המהווה ריכוז נתונים של סקר העולים, ועיבוד נתונים אלה במערכת ה-SPSS. המדגם הוצא מתוך מסגרת הדגימה שכללה את הפרטים שהשיבו לסקר החברתי-כלכלי של מפקד 2008 (שגם היה מדגמי), בהתאם להגדרת אוכלוסיית הסקר. מהמסגרת נוכו דיירי מוסדות שהגרים בהם אינם מנהלים חיים במסגרת של משקי בית (כגון בתי אבות, מוסדות סיעודיים ובתי כלא). סך כל מסגרת הדגימה כללה 83,958 רשומות.

שיטת הדגימה שנבחרה היא דגימת שכבות, ומטרתה ליצור קבוצות הומוגניות ביחס למשתנים המתואמים עם משתני המטרה של הסקר וכן כדי לאפשר קבלת אומדנים בחתכים מסוימים. השכבות הוגדרו כחיתוך שלושת המשתנים: קבוצת גיל (5 קבוצות), תקופת עלייה (3 קבוצות) וארץ מוצא (8 קבוצות). כל פרט במסגרת הדגימה סווג לשכבה המתאימה בהתאם לתכונותיו.

כלי המחקר

איסוף נתוני סקר קליטת עולים 2010 – 2011 נעשה בשלוש דרכים:
1. דואר – נשלחו שאלונים בדואר לכל הנדגמים למילוי והחזרה בדואר חוזר בחינם.

2. אינטרנט – לנדגם הוצעה אפשרות למלא את השאלון באמצעות סיסמה אישית שמופיעה במכתב פנייה אישי שנשלח אליו. שאלונים שמולאו באופן חלקי בלבד על ידי הנדגם, הושלמו בריאיון טלפוני עמו.

3. ריאיון טלפוני – פנייה טלפונית לנדגמים שלא מילאו שאלוני נייר או שאלוני אינטרנט גם לאחר ריאיון טלפוני תמוך מחשב ותכנה לקליטת נתונים – ראיונות אלה נערכו באמצעות שאלון הסקר המקורי יצא בגרסה עברית ותורגם לאנגלית ולרוסית.

שאלון סקר העולים התמקד בנושאים הקשורים להשתלבות חברתית וכלכלית של העולים.

שיטות הניתוח לבדיקת השערות

על מנת לבחון ולהעריך את מידת החשיבות של המשתנים השונים בניבוי שביעות רצון, בוצע ניתוח רב משתני משותף לשלוש קבוצות העולים: עולי בריה"מ לשעבר, עולי אתיופיה ועולי אירופה ואמריקה. הניתוח נעשה באמצעות הכנסת הנתונים למערכת SPSS והרצת רגרסיה. מודל הרגרסיה בוחן יחסים בין משתנים כאשר יש התייחסות לגורמים שונים. זהו תהליך שבו יש התאמה של קו ישר המתאים ביותר לסדרת נקודות. באמצעות הקו ניתן ללמוד על טיב הקשר בין משתנה (משתנה תלוי) למשתנה אחר. הקשר מבוטא ע"י משוואת הקו הישר.

הצגת הממצאים - תוצאות המחקר

המחקר הכמותי שמהווה את בסיס עבודתנו מתבסס על ניתוח תוצאות סקר קליטת עולים 2011–2010 שערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בקרב אוכלוסיית העולים שהגיעה לישראל בשנים 2007–1990. אוכלוסיית סקר עולים נדגמה במדגם מייצג מתוך אוכלוסיית מפקד האוכלוסין 2008. במסגרת הסקר רואיינו קרוב ל-4,000 נפשות, המייצגים את אוכלוסיית העולים שעלו ארצה החל מ-1990 ועד 2010 שהיו בשנת 2007 בני 74–26 (לשכה מרכזית לסטטיסטיקה, 2013).

המשתנים הבלתי תלויים שבאמצעותם בחרנו לבדוק את המשתנה התלוי שביעות רצון עולים הם: גיל בעת עלייה, מין, השכלה, ארץ לידה, ותק בישראל, מצב משפחתי, ידיעת עברית, הצלחה כלכלית, דיור תחושת שייכות וזהות לחברה, מניעי עלייה ואופטימיות. משתנים אלה משפיעים באופן שונה על שביעות רצון העולים, שהוא הנושא הנמצא במרכז העניין בעבודה זו.

בניתוח רגרסיה ליניארית נבדק כיוון הקשר בין המשתנים, וכן מובהקות ועוצמת הקשר. הערך P (בין 0 ל 1): היפותזת האפס טוענת שאין קשר בין המשתנים. השאר הן היפותוזות שאנחנו מגדירים וכולן מעידות על קשר כזה או אחר (חיובי או שלילי, הפוך או ישיר). ככל שערך ה- P יותר נמוך, כך ההסתברות שהיפותוזת האפס נכונה נמוכה יותר. ככל שה- P מתקרב ל-1, גבוהה יותר ההסתברות שאין קשר בין המשתנים אותם אנו בודקים.

R SQUARE - הערכים נעים בין 0 ל-1. זהו פרמטר שמסביר לנו כמה אחוז מהשוונות מוסברת ע"י קו הרגרסיה ביחס לשוונות שמוסברת ע"י הממוצע של הערכים. ככל שמשוואת הרגרסיה מסבירה יותר מהשוונות הערך של ה- R עולה. לפי הממצאים של מחקר זה, ה- R SQUARE הוא 0.262. דבר המעיד על תוצאה טובה. 26% מהשוונות במשתנה התלוי, מוסברת ע"י קו הרגרסיה ביחס לשוונות שמוסברת ע"י הממוצע של הערכים.

להלן הנתונים כפי שהתקבלו מניתוח מודל הרגרסיה:

Regression

[DataSet7] C:\Immigrants_Survey_1.sav

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	שנות לימוד, הכנסה מעבודה, תחושת זהות ושייכות, דיור בקרבה לעולים מארץ המוצא, עיקרי סיבות עליה, מצב משפחתי, ותק בישראל, אירופה+אמריקה, אוסטרליה, מין, אתיופיה, ידיעת עברית, גיל בעת עליה, בריה"מ		Enter

- a. Dependent Variable: שכיחות רצון
b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.512 ^a	.262	.256	.636

- a. Predictors: (Constant), שנות לימוד, הכנסה מעבודה, תחושת זהות ושייכות, דיור בקרבה לעולים מארץ המוצא, עיקרי סיבות עליה, מצב משפחתי, ותק בישראל, אירופה+אמריקה, אוסטרליה, מין, אתיופיה, ידיעת עברית, גיל בעת עליה, בריה"מ לשעבר

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	246.268	14	17.591	43.493	.000 ^b
	Residual	694.440	1717	.404		
	Total	940.708	1731			

- a. Dependent Variable: שכיחות רצון
b. Predictors: (Constant), שנות לימוד, הכנסה מעבודה, תחושת זהות ושייכות, דיור בקרבה לעולים מארץ המוצא, עיקרי סיבות עליה, מצב משפחתי, ותק בישראל, אירופה+אמריקה, אוסטרליה, מין, אתיופיה, ידיעת עברית, גיל בעת עליה, בריה"מ לשעבר

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2.201	.149		14.726	.000
	גיל בעת עליה	.008	.009	.028	.902	.367
	מין	.002	.033	.002	.073	.942
	אתיופיה	-.041	.076	-.021	-.537	.592
	בריה"מ לשעבר	-.353	.067	-.229	-5.277	.000
	אירופה+אמריקה	.040	.077	.018	.520	.603
	ותק בישראל	-.036	.014	-.057	-2.569	.010
	מצב משפחתי	-.004	.003	-.036	-1.556	.120
	ידיעת עברית	-.048	.017	-.081	-2.784	.005
	הכנסה מעבודה	1.483E-005	.000	.104	4.524	.000
	עיקרי סיבות עליה	.001	.007	.002	.113	.910
	דיוור בקרבה לעולים	.015	.048	.007	.317	.752
	מארץ המוצא					
	תחושת זהות ושייכות	.248	.023	.253	10.995	.000
	אופטימיות	.187	.026	.166	7.098	.000
	שנות לימוד	-.035	.014	-.060	-2.565	.010

a. Dependent Variable: שביעות רצון

Statistics

	N		Mean	Std. Error of Mean	Median
	Valid	Missing			
ותק בישראל	3952	0	2.35	.020	2.00
גיל בעת עליה	3952	0	6.12	.049	6.00
מין	3952	0	1.56	.008	2.00
אתיופיה	3952	0	.15	.006	.00
בריה"מ לשעבר	3952	0	.64	.008	1.00
אירופה+אמריקה	3952	0	.13	.005	.00
מצב משפחתי	3952	0	21.67	.112	20.00
ידיעת עברית	3949	3	3.04	.021	3.00
הכנסה מעבודה	2743	1209	6161.43	97.393	5034.00
עיקרי סיבות עליה	3543	409	6.30	.040	6.00
דיוור בקרבה לעולים מארץ המוצא	2857	1095	.14	.007	.00
תחושת זהות ושייכות	3936	16	3.36	.012	4.00
אופטימיות	3746	206	2.40	.011	3.00
שנות לימוד	3922	30	2.98	.020	3.00

Statistics

	Mode	Std. Deviation	Variance	Range
ותק בישראל	2	1.228	1.507	4
גיל בעת עליה	10	3.080	9.488	11
מין	2	.496	.246	1
אתיופיה	0	.357	.127	1
בריה"מ לשעבר	1	.480	.231	1
אירופה+אמריקה	0	.333	.111	1
מצב משפחתי	20	7.060	49.838	40
ידיעת עברית	1	1.290	1.663	4
הכנסה מעבודה	8736	5100.822	26018388. ...	62490
עיקרי סיבות עליה	5	2.382	5.674	10
דיוור בקרבה לעולים מארץ המוצא	0	.351	.123	1
תחושת זהות ושייכות	4	.769	.592	3
אופטימיות	3	.694	.482	2
שנות לימוד	2	1.227	1.504	4

ממצאים

עוצמת מובהקות: $p < 0.05$ עוצמה חלשה, $p < 0.01$ עוצמה בינונית, $p < 0.001$

עוצמה חזקה

ותק בישראל: נמצא קשר הפוך בעוצמה בינונית בין וותק בישראל לשביעות רצון מהחיים, הממצא מובהק $r = -0.4$ $p = 0.010$ $n = 3952$

ידיעת עברית: נמצא קשר הפוך בעוצמה בינונית בין ידיעת עברית לשביעות רצון מהחיים, הממצא מובהק $r = -0.4$ $p < 0.01$ $n = 3949$

הכנסה מעבודה: נמצא קשר הפוך בעוצמה חזקה בין הכנסה מעבודה לשביעות רצון מהחיים, הממצא מובהק $r = -0.62490$ $p < 0.001$ $n = 2743$

שנות לימוד: נמצא קשר הפוך בעוצמה בינונית בין שנות לימוד לשביעות רצון מהחיים, הממצא מובהק $r = -0.4$ $p = 0.010$ $n = 3922$

ארץ מוצא ברית המועצות לשעבר: נמצא קשר הפוך בעוצמה חזקה בין ארץ מוצא ברית המועצות לשעבר לשביעות רצון מהחיים, הממצא מובהק $r = -1$ $p < 0.001$ $n = 3952$

תחושת זהות ושייכות: נמצא קשר ישיר בעוצמה חזקה בין תחושת זהות ושייכות לשביעות רצון מהחיים, הממצא מובהק $r = 0.3$ $p < 0.001$ $n = 3936$

אופטימיות: נמצא קשר ישיר בעוצמה חזקה בין אופטימיות לשביעות רצון מהחיים, הממצא מובהק $r = 0.2$ $p < 0.001$ $n = 3746$

ביקשנו להגדיר את עוצמת הקשר הלא מובהק לפי: $0.05 < p < 0.4$ עוצמה חלשה, $p < 0.7$ עוצמה בינונית, $p < 1$ עוצמה חזקה.

גיל בעת העלייה: נמצא קשר ישיר בין גיל בעת העלייה לשביעות רצון מהחיים, הממצא אינו מובהק בעוצמה חלשה $r = 0.11$ $p = 0.367$ $n = 3952$

מין: נמצא קשר ישיר בין מין לשביעות רצון מהחיים, הממצא אינו מובהק בעוצמה חזקה $r = 1$ $p = 0.942$ $n = 3952$

ארץ מוצא יוצאי אתיופיה: נמצא קשר הפוך בין ארץ מוצא יוצאי אתיופיה לשביעות רצון מהחיים, הממצא אינו מובהק בעוצמה בינונית $n=3952$ $r=1$ $p=0.592$

ארץ מוצא אירופה ואמריקה: נמצא קשר ישיר בין ארץ מוצא אירופה ואמריקה לשביעות רצון מהחיים, הממצא אינו מובהק בעוצמה בינונית $n=3952$ $r=1$ $p=0.603$

מצב משפחתי: נמצא קשר הפוך בין מצב משפחתי לשביעות רצון מהחיים, הממצא אינו מובהק בעוצמה חלשה $n=3952$ $r=40$ $p=0.120$

סיבות עלייה: נמצא קשר ישיר בין סיבות עלייה לשביעות רצון מהחיים, הממצא אינו מובהק בעוצמה חזקה $n=3543$ $r=10$ $p=0.910$

דיוור בקרבה לעולים מאותו הארץ המוצא: נמצא קשר ישיר בין דיוור בקרבה לעולים מאותו ארץ המוצא לשביעות רצון מהחיים, הממצא אינו מובהק בעוצמה חזקה $n=2857$ $r=1$ $p=0.752$

השערות מול ממצאים

1. לגיל בעת העלייה יש משקל חיובי בניבוי תחושת שביעות הרצון מהחיים של העולה, אך הקשר לא מובהק כפי שציפינו בהשערותנו.
2. אין משמעות למין העולה באשר לשביעות הרצון מהחיים שלו וזאת בניגוד להשערה שיימצא קשר בין מין לשביעות רצון, כך שנשים תהיינה מרוצות יותר מחייהן מאשר גברים.
3. בהתאם להשערה שלנו, ישנו קשר הפוך מובהק בין מספר שנות לימוד לשביעות רצון של העולה.
4. קיימת השפעה לא מובהקת בין ארץ מוצא לשביעות רצון של העולים ממוצא אירופה ואמריקה. לעומת זאת קיים קשר הפוך ומובהק בין ארץ מוצא לשביעות רצון של העולים מברית המועצות לשעבר וכן קשר הפוך ולא מובהק בין ארץ המוצא לשביעות רצון של העולים יוצאי אתיופיה. בהתאם להשערה, ממצאי המחקר מראים שיש קשר בין ארץ המוצא לשביעות רצון של העולה.
5. ממצאי המחקר מראים שקיים קשר הפוך בין וותק בארץ לשביעות רצון וזאת בניגוד להשערה שיימצא קשר ישיר בין משתנים אלה.

6. ממצאי המחקר מראים שאין קשר בין מצב המשפחתי לבין שביעות רצון העולים וזאת בניגוד להשערה שיימצא קשר בין מצב משפחתי לשביעות רצון של העולים כך שעולים נשואים יהיו יותר שבעי רצון מאשר לא נשואים.
7. ממצאי המחקר מראים כי, ככל שידיעת העברית טובה יותר, שביעות רצון מהחיים של העולים פוחתת וזאת בניגוד להשערה שיימצא קשר ישיר בין ידיעת השפה העברית לשביעות רצון מהחיים של העולים.
8. בניגוד להשערה שיימצא קשר ישיר בין הצלחה כלכלית לשביעות רצון מהחיים, ממצאי המחקר מראים קשר הפוך בין המשתנים. במילים אחרות, ככל שהכנסה מעבודה גדולה יותר, כך שביעות רצון מהחיים של העולים פוחתת.
9. על פי ממצאי המחקר לא נמצאה השפעה מובהקת בין מגורים בקרבת העולים מאותו הארץ מוצא לבין שביעות רצון של העולים. זאת בניגוד להשערה שיימצא קשר בין הימצאות בנישה אתנית באזור המגורים לשביעות רצון העולים.
10. בהתאם להשערת המחקר, הממצאים מראים שנמצא קשר ישיר ומובהק בין תחושת זהות ושייכות לשביעות רצון העולה.
11. על פי הממצאים, סיבות העלייה של העולים אינן משפיעות על שביעות הרצון של העולים וזאת בניגוד להשערה שיימצא קשר בין מניעי העלייה לשביעות רצון העולים.
12. ממצאי המחקר מאשרים את השערה שיימצא קשר ישיר בין אופטימיות לשביעות רצון העולים.

דיון ומסקנות

בעבודה זו עסקנו בנתונים נבחרים מסקר קליטת עולים שנערך על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשנים 2010-2011. מטרת הסקר הייתה לבדוק את השתלבותם החברתית והכלכלית בישראל ואת תחושותיהם של העולים כלפי היבטים שונים של חייהם בישראל. מצאנו לנכון לבחור מספר משתנים שהיו נראים לנו כמשפיעים ביותר על תחושת שביעות רצון של עולים. ישנם משתנים רבים נוספים שלא נבדקו במחקר הנוכחי כגון רמת שכר, מוגבלות פיזית ונפשית ועוד.

בדיון על הממצאים במחקר זה, נעזרנו בניתוח הנתונים של סקר עולים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בנוגע לתחושת שביעות רצון של עולים. מניתוח הסקר עולה כי כ- 20% מכלל העולים מדווחים שהם מרוצים מאוד מהחיים, כ- 58% מרוצים וכ- 22% אינם מרוצים כל כך או אינם מרוצים כלל מהחיים. בפילוח לפי ארץ מוצא, כ- 42% מהעולים מאתיופיה דיווחו שהם מרוצים מאוד וכ- 13% מהם דיווחו שאינם מרוצים כל כך או שאינם מרוצים כלל מהחיים בארץ. כ- 13% מיוצאי ברית המועצות לשעבר דיווחו שהם מרוצים מאוד וכ- 26% דיווחו שאינם מרוצים כל כך או שאינם מרוצים כלל מהחיים בארץ. הוותק בארץ משפיע על שביעות הרצון בצורה של פעמון הפוך: העולים הוותיקים ביותר (נמצאים 16-20 שנים, 20% מרוצים מאוד), והעולים החדשים ביותר (3 – 5 שנים בארץ, 29% מרוצים מאוד), מרוצים יותר מאשר העולים שהגיעו בתקופת הביניים (9 – 12 שנים בארץ, 16% מרוצים מאוד). לשאלה "איך אתה צופה שייראו חייך בשנים הקרובות, בהשוואה להיום?" כ- 53% מכלל העולים ענו שחייהם יהיו טובים יותר, כ- 35% ענו שחייהם לא ישתנו וכ- 12% דיווחו שחייהם יהיו טובים פחות. הוותק בארץ משפיע ביחס הפוך על תחושתם של העולים לגבי העתיד: ככול שהוותק בארץ קצר יותר, כך גוברת הרגשת העולים כי חייהם בעתיד יהיו טובים יותר. כ- 49% מהעולים שלהם ותק של 16 – 20 שנים בארץ, חשבו שחייהם בעתיד יהיו טובים יותר וכ- 70% מהעולים שלהם ותק של 3 – 5 שנים בארץ חשבו שחייהם בעתיד יהיו טובים יותר (כהן – קסטרו, קוליגר, 2013).

גיל בעת העלייה

במחקר זה ישנה חשיבות לבחינת משתנה הגיל בעת העלייה ולא בעת ביצוע המחקר. במחקר של קרמל - שיפמן, שביעות רצון של הקשישים נמדדת בהקשר לרשת החברתית והמשפחתית כך שהתמיכה החברתית הוא הגורם המשפיע ביותר על הרווחה האישית של המהגרים הקשישים ומשפיעה על רמת שביעות רצון שלהם. השערתנו היא כי יש השפעה לגיל בעת העלייה ולכן יש עניין בבדיקת השפעה זו במחקר הנוכחי. מהממצאים עולה כי לגיל בעת העלייה יש משקל חיובי אך לא מובהק על שביעות רצון מהחיים. ניתן להסביר קשר זה בכך שאנשים קשישים צריכים להתמודד עם תחומים מצומצמים יותר של החיים מהעולים הצעירים. על הדור הצעיר ישנו הצורך להשקיע בתחום התעסוקה, חינוך הילדים ועוד. כל עוד שביעות רצון המבוגרים יותר מושפעת מהתאקלמותם החברתית ומקשרים משפחתיים, כך שביעות רצונם מהחיים תהיה גבוהה יותר. צעירים, בניגוד לכך, עלולים להיתקל בקשיים בתחומים רבים בקליטתו בארץ החדשה.

מין

בהשערה הראשונית על השפעת המגדר על תחושת שביעות רצון, הנחנו כי נשים יחושו שביעות רצון גבוהה יותר מגברים. השערה זו התבססה על ההנחה, שיש רמת אופטימיות שונה בין גברים ונשים וכן רמת השתלבות שונה בין שני המינים. עקב חשיבות מידת האופטימיות והשתלבות החברתית על תחושת שביעות רצון, הנחנו כי ייתכן שנשים יותר אופטימיות מגברים, לכן גדלים הסיכויים שהן יהיו שבעות רצון מהחיים, יותר מגברים. ממצאים שהתקבלו במחקר הנוכחי עולה, שלמשתנה מין, אין למעשה השפעה על שביעות הרצון. גברים או נשים יכולים להיות שבעי רצון באותה המידה. משום שישנו קשר חיובי בין תחושת חירות לשביעות רצון מהחיים על פי Jibeem, Hynie (2012), הדבר אינו מייחד דווקא נשים, תחושת החירות ואוטונומיה חשובה גם אצל גברים מהגרים. גם עבור גברים ישנם לעיתים שינויים בתפיסת התפקיד החברתי והמשפחתי ובמקרים קיצוניים, גם היפוך תפקידים. במחקר על המהגרות הפקיסטניות, שביעות רצון של המהגרות עלה לאחר ההגירה לקנדה (קיבלו יותר אוטונומיה), אך ניתן להניח כי גם גברים חשים לא חופשיים בחברה החדשה או חווים היפוך תפקידים, מבחינתם שביעות הרצון מהחיים תרד בארץ החדשה בגלל הרגשת מוגבלות והיעדר אוטונומיה אישית.

שנות לימוד

על פי השערת המחקר, ישנו קשר הפוך מובהק בין מספר שנות לימוד לשביעות רצון של העולים. הסבר אפשרי לכך הוא, שעם העלייה ברמת השכלה של העולה, הציפיות שלו מרמת שכר והשתלבות חברתית, גבוהות יותר. מי שהשקיע בלימודיו, מצפה לעבודה ומשכורת התואמים את כישוריו. במחקרם של Maas, Flap, Van Tubergen (2004), החוקרים הסתמכו על תפיסות מאקרו ומיקרו כדי לזהות את הגורמים להשתלבות כלכלית בקרב מהגרים. ברמת הפרט נמצא כי ההון האנושי שהמהגר מביא אתו לארץ היעד, משפיע על הסטטוס הכלכלי. האפיונים האישיים כגון השכלה (אך לא רק) שמביא המהגר עמו לארץ החדשה משפיעים על אופן קליטתו בשוק העבודה וכן על שביעות רצון שלו מהחיים. במקרה אחר, עולה שמגיע עם הון חברתי עשיר הכולל מספר רב של שנות לימוד, השכלה גבוהה, מקצוע טוב, ויתקשה למצוא עבודה במקצועו או עבודה ושכר שהולמים את כשוריו, יפגין שביעות רצון ירודה למרות מספר שנות לימוד רב שיש בידו. לעומת זאת, במחקר של אמית (2012) בדק קבוצות ממוצא שונות וההבדלים ביניהם בהקשר לתחושת שביעות רצון והקשר של תחושה זו להשתלבות חברתית. במחקר של אמית נמצא כי להשכלה אקדמית אין קשר לתחושת שביעות הרצון של כלל עולי המערב. עולים מקבוצות אלו שהגיעו בגלל משיכה לארץ מרוצים יותר מעולים שהגיעו בשל דחיפה מארץ מוצאם. זו הסיבה, בין היתר, שעולים מהמערב מרוצים יותר מעולים אחרים, למרות ששנות הלימודים פחות רלוונטיות בהקשר לשביעות רצון מהחיים עבור העולים מהמערב.

ארץ מוצא

ממצאי המחקר הנוכחי עולה כי, קיימת השפעה לארץ המוצא ממנה העולה מגיע על שביעות רצון מהחיים. מידת שביעות הרצון של העולה תהיה שונה בהתאם לארץ המוצא. בהתאם למחקר של אמית (2012), קיימים הבדלים בין קבוצות עולים שעלו ממניע דחיפה או משיכה. בכל מדינה קיימים תהליכים כלכליים, חברתיים ופוליטיים המשפיעים על הקהילות היהודיות של אותה מדינה. ארץ מוצא, אם כך, מהווה אינדיקציה במקרו לניתוח סיבות העלייה של העולים (משיכה

או דחיפה) בהתאם למצב הקהילה בארץ המוצא ובהתאם לתקופה מסוימת. אין ספק שבנוסף למצב הקהילה במדינת המוצא בזמן העלייה, ישנם פרמטרים אישיים המשפיעים על שביעות רצון של העולה כגון פרופיל המשפחה או היחיד. ממחקר שנעשה על בני נוער עולים והשתלבותם בארץ, (כאהן - סטרבציינסקי, לוי, קונסטנטינוב 2010). עולה כי מרבית בני הנוער שבעי רצון מקליטתם בארץ, ברוב ההיבטים שנבדקו. תוצאות אלו מאששות את ממצאי המחקר הנוכחי. הסבר אפשרי לכך הוא, שמדינות אירופה ואמריקה מוגדרות כעליות מהמערב, עליות מבחירה. הזיקה האידיאולוגית משפיעה על החלטת המועמד לעלות ארצה (דת, ציונות ועוד...). הביטוי עלייה מבחירה מתייחס לעלייה מאירופה למרות גל האנטישמיות והאיום על הקהילה בשנים האחרונות. ייתכן שהמצב ישנתה בשנים הבאות עם החמרת מצב הקהילות באירופה מבחינת ביטחון אישי וכלכלי. עם זאת במחקר הנוכחי, לא נמצא קשר ישיר מובהק בין ארץ מוצא לשביעות רצון מהחיים בקרב עולים מאירופה ואמריקה. כמו כן נמצא קשר הפוך בין ארץ מוצא לשביעות רצון מהחיים עבור העולים מברית המועצות לשעבר ומאתיופיה. ניתן להסביר זאת בכך שרוב העולים ממדינות אלה עלו ממניעי דחיפה ולא משיכה (גלי עליות מאותן המדינות בהן הקהילות חיו בחוסר ביטחון אישי וכלכלי). יחד עם זאת הקשר ההפוך בין ארץ מוצא של יוצאי אתיופיה לשביעות רצון, אינו מובהק ויש להזכיר שרבים מהם עלו גם מטעמים דתיים ואידיאולוגיים, אך תחושת שביעות הרצון נפגעה עם המפגש מול החברה הישראלית. לגבי העולים מברית המועצות, נמצא כי אלה פחות מרוצים מאחרים. הסבר אפשרי לכך הוא תחושת שביעות הרצון המועטה בעקבות גלי העלייה הגדולים בעשרים וחמש השנים האחרונות והקושי בהשתלבות וקליטה של עולים אלה בשוק העבודה. רבים מהם נאלצו לעבוד במקצועות שלא הולמים את כשוריהם והסתפקו בשכר נמוך. חיזוק לטענה הוא המניע הכלכלי שהינו גורם המשיכה העיקרי עבור העולים מברית המועצות לשעבר שעלו מגל העלייה של שנות ה - 90 בעקבות נפילת המשטר הקומוניסטי והאי ודאות בעקבותיו בארץ המוצא.

ותק בארץ

ממצאי המחקר עולה שקיים קשר הפוך בין וותק בארץ לשביעות רצון וזאת בניגוד להשערה שיימצא קשר ישיר בין משתנים אלה. ככל שהעולה ותיק יותר, הוא פחות שבע-רצון. הסבר אפשרי טמון בזמן מאז העלייה - כשעולה הוא חדש, יש לו הבנה לגבי הזמן הדרוש להסתגלות, ויש ציפייה לעתיד טוב יותר. ככל שהזמן עובר וחסרה תחושת השייכות, העולה אינו חש ישראלי (דבר סובייקטיבי), לא שולט בשפה, לא נטמע חברתית ולא מצליח כפי שציפה, לכן נוצר תסכול וחוסר שביעות רצון. ממצאים אלו תואמים את הממצאים של אמית (2012) בהם נמצא כי למשך הזמן בארץ ההגירה אין משקל משמעותי בניבוי תחושת שביעות הרצון בארץ, ובדומה לכך גם במחקרם של כאהן - סטרבציינסקי, לוי וקונסטנטינוב (2010), נמצא כי רוב בני הנוער (82%) חשים שביעות-רצון מהחיים לעיתים קרובות או כמעט תמיד ללא הבדל מובהק מבחינה סטטיסטית לפי וותק.

מצב משפחתי

ממצאי המחקר הנוכחי עולה כי אין קשר בין מצב משפחתי לבין שביעות רצון העולים וזאת בניגוד להשערה שיימצא קשר כזה, כך שעולים נשואים יהיו יותר שבעי רצון מאשר לא נשואים. הממצאים במאמרו של (Jibeen, Hynie, 2012), תומכים בממצאים אלו. המחקר שלהן בדק

תפיסות נשים נשואות מהגרות מפקיסטאן בטורונטו, קנדה: יש פחות משמעות למצב המשפחתי ויש יותר משקל לתחושת החירות והחופש כמנבאים תחושת שביעות רצון מהחיים. זו תוספת מעניינת להשערה לפיה לסביבה יש השפעה גדולה יותר מהסטטוס המשפחתי. ממצאי המחקר תואמים את הממצאים שעלו מסקר עולים שעל נתוניו מתסס מחקר זה: נמצאו שיקולים יותר משמעותיים ורלוונטיים לתחושת שביעות רצון מאשר הימצאות העולה בקשר זוגי. הגירה יכולה להוביל לקשיים בקשר הזוגי, וכן גרימת תחרות ומתחים בין בני הזוג מקשים על השתלבות מיטבית. נושא זה בולט במיוחד בקרב עולים יוצאי אתיופיה, שם הנשים מצטרפות למעגל התעסוקה מהר יותר מהגברים, רוכשות את השפה ומתאקלמות בחברה הישראלית מהר יותר מהגברים. היפוך תפקידים זה משפיע על המסגרת המשפחתית ומחזק את הממצא של מחקר זה לפיו להימצאות בזוגיות אין תמיד תרומה ליציבות המשפחה ולתחושת שביעות הרצון מהחיים.

ידיעת השפה העברית

ממצאי המחקר הנוכחי מראים שככל שידיעת השפה העברית טובה יותר, כך שביעות הרצון מהחיים של העולים פוחתת. זאת בניגוד להשערה כי יימצא קשר ישיר בין ידיעת השפה העברית לשביעות-הרצון מהחיים. ממצאים אלו תואמים חלקית את הממצאים במחקרה של אמית (2012), בו רמת ידיעת השפה העברית הסבירה שביעות-רצון אך רק עבור עולי צפון-אמריקה מכלל עולי המערב שנבדקו (צפון-אמריקה, ארגנטינה וצרפת). כמו כן, הממצאים במאמר של דגני ודגני (2004) תואמים אף הם להשערת המחקר. למרות ששביעות הרצון של העולים מארגנטינה מתהליך הקליטה בישראל הוא גבוה, הם חשים חוסר ביטחון בשימוש בעברית, גם כעבור שנה בארץ, למרות שרובם למדו את השפה בארץ או עוד בארגנטינה.

הצלחה כלכלית

בניגוד להשערה שיימצא קשר ישיר בין הצלחה כלכלית לשביעות רצון מהחיים, ממצאי המחקר הנוכחי מראים קשר הפוך בין המשתנים: ככל שהכנסה מעבודה גדלה שביעות הרצון מהחיים של העולים פוחתת. הסבר אפשרי לכך הוא גידול ברמת ההכנסה והקטנת הסיוע הממשלתי העלולים ליצור תחושת חוסר וניתוק אצל העולה, וכן תתכן אכזבה כתוצאה מהרצון להשיג דברים בעלי ערך רב יותר ובעקבותיה תחושת תסכול הנובע מחוסר מימוש רצון זה. תומכים בהשערות אלה ממצאיהם של Olgati & Others (2012), מסבירים כי רוב המהגרים אינם מאושרים יותר עם העלייה בהכנסותיהם. תמיכת הקבוצה, אפליה ואלמנטים תרבותיים, עשויים להיות חשובים יותר מרווח כלכלי. ממצאים אלו שונים ממצאי המחקר אודות עולי ארגנטינה שנעשה על ידי דגני ודגני (2004), שבו נמצא כי בקרב העולים העובדים, ניכרת שביעות רצון מהעבודה וחשש נמוך מפיטורין (23% חוששים עד חוששים מאוד מפיטורין, בהשוואה ל-77% שחוששים מכך במידה מועטה או כלל לא).

מגורים בקרבת עולים מאותו ארץ מוצא

על פי ממצאי המחקר לא נמצאה השפעה מובהקת בין מגורים בקרבת העולים מאותו הארץ המוצא לבין שביעות רצון של העולים וזאת בניגוד להשערה שיימצא קשר בין המצאות בנישה אתנית באזור המגורים לשביעות רצון העולים. מחקרים קודמים אישרו את ההשערה הראשונית כי קשר כזה קיים. במחקרה של Offer (2007), העוסק במובלעות אתניות של הקהילה

האתיופית, נטען כי בידול ויצירת מובלעות אתניות יוצרים חיסרון כפול: אי יכולת להיעזר במהגרים אחרים וכן חוסר תקשורת ואי יצירת קשרים עם אנשים מהחברה הקולטת, שיכולים לסייע במציאת עבודה בארץ החדשה. החשש הגדול הוא מבידוד חברתי וכלכלי ובידוד מתרבות הרוב. בידוד זה גורם ליצירת קהילה מופרדת, בעלת קושי לנוע בסולם החברתי כלפי מעלה ומהווה מכשלה לשילוב חברתי עבור הדור הצעיר. מצב זה מפחית מתחושת שביעות הרצון של העולים, כפי ששערנו במחקר הנוכחי. כמו כן מממצאים עולה כי קשר כזה לא נמצא מובהק. יתכן בשל היתרונות שניתן למצוא במגורים בקרבת עולים באותו ארץ מוצא: מגורים לצד בני משפחה, יצירת רשת חברתית תומכת, מתן סיוע בנושא תעסוקה ויצירת מוסדות אתניים חזקים. המגורים בנישה אתנית אומנם יכולים להגביל את השילוב החברתי והתרבותי, אך יחד עם זאת להגדיל את תחושת הביטחון האישי ותחושת שביעות הרצון האישית והפרטית של העולה המתגורר במסגרת קהילתית ומשפחתית המוכרת לו לעיתים, עוד לפני העלייה לארץ.

זהות ושייכות

בהתאם להשערה בעבודה זו, ממצאי המחקר מראים שנמצא קשר ישיר בין תחושת זהות ושייכות לשביעות רצון העולה. בתהליך הקליטה מתעוררות שתי סוגיות מרכזיות: סוגיית הזהות היא הסוגיה החשובה העומדת ביסוד ההסתגלויות שהמהגר חייב לעבור. סוגיה מרכזית נוספת היא דרגת השתייכותו של המהגר לחברה החדשה: מה מיקומו בה בעיני המהגר ובעיני בני המקום. ישנם מודלים שונים של הגירה הדנים בזהות המהגר במצב של מעבר בין תרבותי: מודל מרכזי בגיבוש הזהות של מהגר הוא מודל האקולטורציה של ג'ון ברי (Barry, 2001). מודל זה מתווה מסלולים של הסתגלות לפי מידת הזיקה של המהגר לתרבות המוצא ולתרבות החדשה. תהליך האקולטורציה הוא שינוי תרבותי שהוא תוצר של מפגש בין קבוצות תרבותיות שונות. המניעים שבבסיס הנטיות האלה הם ערכים המעדיפים את שימור התרבות המקורית של המהגרים – מחד, וערכים המעדיפים את קבלת התרבות האחרת – מאידך. במפגש הזה, המודל של ברי מציג ארבעה דפוסי השתלבות: דפוס ההיטמעות – אשר בו היחיד אינו מבקש לשמר את זהותו התרבותית ומעוניין באינטראקציה יומית עם תרבות אחרת. דפוס ההיבדלות – בו ליחיד חשוב לשמור על תרבותו המקורית ומבקש להימנע מאינטראקציה עם סביבתו. דפוס ההשתלבות – בו יש עניין בשימור התרבות המקורית ושמירת הקשר עם קבוצות אחרות. באסטרטגיה זו נשמרת מידה מסוימת של שלמות תרבותית ועם זאת מתקיימת שאיפה להיות שותף במערך חברתי רחב יותר. ולבסוף, דפוס השוליות – אשר מתקיים כאשר ישנו עניין מועט בשימור תרבותי ועניין מועט ביחסים עם אחרים, אז מתקיימת תזוזה לשוליים. ברי שם דגש על נטיות לשימור ושינוי תרבותי כערכים קולקטיביים המאפיינים את חשיבותם של חברי קבוצה ספציפית של מהגרים (Barry, 2001). ישנם מודלים המדגישים את הפן החברתי בזהות המהגר. זהות, בהקשר זה, מוגדרת כדרך שבו אדם רואה את עצמו ביחס לקבוצות קיימות או ביחס לקטגוריות חברתיות בחברה בה הוא נמצא. תיאוריית הזהות החברתית, מניחה כי התנהגות חברתית נעה על רצף בין התנהגות בין אישית להתנהגות בין קבוצתית ומציבה במרכז את הזהות הנבנית במערכת היחסים שבין הקבוצות (Tajfel, 1982). מודלים אלה ואחרים מחזקים את השערתנו כי יש קשר ישיר בין תחושת זהות ושייכות עם הארץ החדשה לשביעות רצון העולים מחייהם בישראל. יצירת זהות

אינטגרטיבית בין התרבויות מאפשרת לעולה לחיות בהשלמה עם המציאות החדשה, בלי לזנוח את עברו, ולכן להיות מרוצה יותר מחייו.

סיבות עלייה

על פי הממצאים, סיבות העלייה של העולים אינן משפיעות על שביעות הרצון של העולים וזאת בניגוד להשערה שיימצא קשר בין מניעי העלייה לשביעות רצון העולים. ממצא זה אינו תואם לספרות המקצועית שבדקה את הקשר בין מניעי עלייה למידת שביעות הרצון שלהם בארץ. מחקרה של אמית (2012) מצא כי למניעי העלייה של עולים מארצות המערב (צרפת וארגנטינה), יש משמעות בתחושת שבעות הרצון: עולים מקבוצות אלו שהגיעו בגלל משיכה לארץ מרוצים יותר מעולים שהגיעו בשל דחיפה כלכלית, חברתית או פוליטית מארץ מוצאם. עולי צפון אמריקה וצרפת עלו לארץ מתוך מניע דתי ורוחני המלווה ברצון להגשמת חיים יהודיים. לגבי עולי ארגנטינה גורם משיכה לארץ הוא הסיוע הכלכלי של מדינת ישראל. בניגוד להנחה זו, אנו מציגים תמונה שונה בה לא נמצאה השפעה ברורה בין מניעי העלייה לתחושת שביעות הרצון של העולים בישראל, יתכן בגלל התפיסה שלפיה המניע המרכזי בכל הגירה הוא כלכלי, והעולים מגיעים לישראל לאחר שידעו כי יזכו להטבות כלכליות ולתמיכה מהממשל הישראלי. הממצאים בעבודה זו מראים שינוי קשר ישיר בין מניעי עלייה ושביעות רצון, אך קשר זה אינו מובהק. יתכן שחוסר מובהקות זו, נובע מכך שמניעי העלייה עוד בארץ המוצא, מבוססים על השערות ודמיון על מה שיהיה בארץ החדשה, לבין חווית העלייה עצמה, שלעיתים מגדירה פער בין הדמיון למציאות. לדוגמא, במידה שמניע עלייה הוא אידיאולוגי, ובארץ מתברר שמניע זה לא הוגשם באופן מלא או הוגשם בצורה חלקית, מראה כי ישנו קשר ישיר, אך קשר זה אינו מובהק. אין ביטחון במציאה והגשמה של המניע שגובש טרם העלייה.

אופטימיות

ממצאי המחקר מאשרים את השערה שיימצא קשר ישיר ומובהק בין אופטימיות לשביעות רצון העולים. אופטימיות היא השקפת עולם הרואה את העולם ואת המציאות כדבר חיובי בעיקרו. אדם אופטימי מאמין כי בסופו של דבר דברים מסתדרים על הצד הטוב ביותר. ממצאי המחקר הנוכחי מאשרים את השערה הראשונית שלנו כי ישנה השפעה חיובית בין תחושת אופטימיות לתחושת שביעות רצון מהחיים. גם הספרות המקצועית העוסקת במודלים פסיכולוגיים מתמקדים בתהליכים התוך נפשיים בהגירה (מירסקי, 2005), מסבירים כי תחילה ישנו התמודדות עם אובדן (של המולדת, הזהות והערכים) – תוצאה בלתי נמנעת של עזיבת ארץ המוצא, אך לאחר השלב בו המהגרים משלבים בזהותם רכיבים שנשמרו מארץ המוצא ורכיבים שאומצו בארץ החדשה, מתחיל המהגר להרגיש טוב יותר, ולמלא את תפקידיו באופן המשלב את ההתנהגויות האופייניות לחברה ממנה בא, בד בבד עם התאמות ושינויים המתחייבים ממאפייניה של החברה החדשה. עם זאת, יש לשים לב למצב שבו העולה נמצא בתחושה של אופוריה ואופטימיות יתר, עד מצב פתולוגי שגורם לחוסר ראייה של המציאות ולא תורם לתחושת שביעות הרצון של העולה. לעיתים קרובות שתוצאות האופטימיות הפתולוגית הזאת, אינה מתממשת במציאות.

מניתוח הממצאים לעיל, גילינו משתנים שלכאורה חשבנו שישפיעו על תחושת שביעות רצון, אך למעשה, לאחר בדיקתם התברר שאין להם השפעה מובהקת על תחושה זו. מניתוח הממצאים ניתן להבחין בשתי משתנים שהם ברמה סובייקטיבית ותלויים בהרגשתו האישית של העולה (תחושת זהות ושייכות ואופטימיות) לשאר המשתנים שהם נתונים המתארים את פרופיל העולה בשלב מסוים בחייו (שנות השכלה, וותק בישראל, ידיעת עברית ועוד). מבין משתנים אלה, קיימים פרמטרים אובייקטיביים שאינם ניתנים לשינוי (כגון ארץ מוצא, מין, מניעי עלייה השייכים לעברו של העולה). מתוך 12 המשתנים הלא תלויים, רק שבעה התבררו כמשתנים מובהקים, ובתוכם נמצאים שתי המשתנים הסובייקטיביים. כמו כן, מחצית (5 מתוך 10) מהמשתנים המתארים את פרופיל העולה בצורה "יבשה" משפיעים באופן מובהק על תחושת שביעות הרצון של העולה. ממבט ראשון לפני תחילת העבודה על מחקר זה, סברנו כי שביעות רצון מתבססת פחות על תחושות סובייקטיביות ואופיו של כל עולה, ויותר על הנתונים ה"יבשים" הקשורים לפרופיל העולה, אך למעשה, עם ניתוח הממצאים עלה הצורך בבחירת מספר משתנים נוספים לאלה הבודקים "נתונים יבשים" והמתבססים על נתונים אישיים יותר הקשורים לתחושות העולה. בכך היינו יכולים להשוות את השפעתם של המשתנים הסובייקטיביים לאלה האובייקטיביים. מכיוון שיחס זה בעבודה הנוכחית נמוך, כלומר 2 סוגים של משתנים מתוך 12, יש קושי בקביעת הטענה מי משפיע יותר: האם הנתונים האובייקטיביים והדמוגרפיים, או האם אלה הנתונים הסובייקטיביים. כמו כן ניתן לטעון מהממצאים שנמצאו כי שתי המשתנים הסובייקטיביים שנבחרו השפיעו במובהקות על שביעות רצון מהחיים, אך לא ניתן לקבוע שהנתונים הסובייקטיביים משפיעים יותר מהאחרים. לאחר ניסיון לאתר רציונל בבחירת משתנים מסוימים ולא באחרים, סברנו כי בחירתנו תלויה בבחירת סוג המחקר הנוכחי: מחקר כמותי מתחום הכלכלה שבו יש משמעות לנתונים רציונליים ואובייקטיביים, ובאופן טבעי בחירת המשתנים נטתה לכיוון זה.

במחקר הנוכחי לא אותרו מגוון חומר מדעי הכולל ניתוח של מכלול המשתנים. החומר שנמצא התייחס להיבטים מסוימים מחייו של המהגר, אך היה קושי במציאת ספרות אינטגרטיבית שתרכז את מכלול המשתנים שנבדקו במחקר זה. יוצא מן הכלל הוא מחקרה של אמית (2012) שהוזכר בעבודה זו מספר פעמים. מחקרה של אמית אכן התייחס גם לפרמטרים סובייקטיביים ונתן תמונה מקיפה יותר לגבי המשתנים המשפיעים על תחושת שביעות רצון בחיים אך בדק קבוצות עולים מסוימות מארצות המערב בלבד ולא את כלל העולים מארצות מוצא אחרות. הבדל נוסף מול מחקרה של אמית, נובע מבחירת המשתנים התלויים כגון מניעי עלייה לפי ארץ מוצא. לעומת זאת המחקר שלנו לא בא לבחון השוואה של כל המשתנים הבלתי תלויים לפי ארץ מוצא והשפעתם על שביעות הרצון, אלא בדק כל משתנה בפני עצמו.

מגבלות המחקר נובעות מכך שזהו מחקר כמותי שנתוניו נלקחו מסקר נתון. הסקר הגביל אותנו בבחירת המשתנים שבחרנו לצורך המחקר שלנו. המחקר כמותי לא סיפק תמונה בהירה והבנה שלמה יותר של התופעה. המחקר הכמותי מוגבל בבחינת תחושות מגוונות של העולים, הכולל משתנים סובייקטיביים נוספים כגון תחושת הגשמה עצמית, שמחת חיים, תחושת סיפוק מהחיים וכדומה. יש מקום לדיון בנושא זה במסגרת מחקר איכותני שיוכל להשלים את התמונה. הצעה למחקר נוסף, מתייחס למהגרים שאינם עולים, במיוחד מהגרי עבודה. בישראל יש מספר גדול של מהגרי עבודה, במיוחד בתחומי הסיעוד והחקלאות, לכן יש עניין לבדוק את מידת

שביעות הרצון שלהם מהחיים בישראל, מול מהגרי עבודה אחרים המועסקים במדינות אחרות בעולם.

התרומה העיקרית של ממצאי המחקר הינה עבור מקבלי ההחלטות בתחומי העלייה והקליטה בארץ, כגון משרד העלייה והקליטה, הסוכנות היהודית, הרשויות הקולטות והארגונים הפועלים בתחום העלייה והקליטה. בעידן זה של מדיניות כלל-עולמית השואפת לגיוס מוחות כאסטרטגיה לעוצמה מדינית, לממצאים אלו ישנה חשיבות רבה. השלכות הממצאים לגבי גיבוש מדיניות עלייה יכולות להיות מרחיקות לכת שכן, אם המדינה רוצה שיגיעו אליה צעירים משכילים עליה יהיה לשנות את המצב הקיים היות והעולים נמצאים ברשתות חברתיות ומגיעים ארצה בזכות הקשר והמידע מחברים ובני-משפחה. משקלה של שביעות הרצון של העולה משמעותית מאוד בתהליך קליטה בארץ ועל הגורמים המטפלים להתחשב בה באופן משמעותי. יתרה מכך, חוסר שביעות עלולה לגרום לתופעה הפוכה – עזיבת ישראל וחזרה לארץ המוצא, דבר שעלול לגרום לתחושות שליליות על מועמדי עלייה. על מקבלי ההחלטות לעשות את מירב המאמצים על מנת לנתח את רמת שביעות הרצון של העולים ברמת המשתנים השונים תוך מציאת פתרונות מתאימים למשתנים שיש להם השפעה שלילית על שביעות הרצון של העולים.

ביבליוגרפיה

- אמית, ק. (2012). שביעות הרצון שלעולים מארצות המערב מהחיים בישראל. הגירה, 1, 80-97.
- דגני, א. דגני, ר. (2004). עולי ארגנטינה – עמדות ואמונות כלפי תהליך הקליטה בארץ. מכון גיאורטוגרפיה, המשרד לקליטת העלייה, האגף לתכנון ומחקר והסוכנות היהודית. 247-253.
- כאהן-סטרבציינסקי, פ. לוי, ד. קונסטנטינוב, ו. (2010). בני נוער עולים – בישראל תמונת מצב עדכנית. מכון מאירס-גוינט-ברוקדייל והמשרד לקליטת עלייה.
- כהן-קסטרו, א. קוליגר, ס. (2013). סקר קליטת עולים 2010–2011 ממצאים נבחרים. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ירושלים.
- מירסקי, י. (2005). ישראלים, סיפורי הגירה. מבשרת ציון: הוצאת צבעונים.
- קרמל-שיפמן, א. (2007). השפעת הרשת החברתית על שביעות רצון מהחיים בקרב מהגרים קשישים בדרום אמריקה: השוואה בין מהגרים חדשים לוותיקים. גרונטולוגיה וגריאטריה, 2, 59-82.
- Akaya, A. Constantb, A. Giuliettic, C. (2014). The impact of immigration on the well-being of natives. Journal of Economic Behavior & Organization, 103: 72–92.
- Berry, J.W. (2001). A Psychology of immigration. Journal of Social Issues, 57: 615-631.
- Borjas, G.J. (1990). Friends or Strangers: The Impact of Immigrants on the U.S Economy. New York: Basic Books.
- Chappell, N.L. (2005). Perceived change in quality of life among Chinese Canadian seniors: the role of involment in Chinese culture. Journal of Happiness Studies, 6:69–91.
- Chiswick, B. (1979). The economic progress of immigrants: Some apparently universal patterns. W. Fallner (Ed.), Contemporary Economic Problems. Washington D.C. 357-399.
- De Vroome, T. Hooghe, M. (2014). Life Satisfaction among Ethnic Minorities in the Netherlands: Immigration Experience or Adverse Living Conditions? Happiness Stud, 15:1389–1406.
- Diener, E., Emmos, R.A., Larsen, R.L. and Griffin, s. (1985). The satisfaction with life scale. Journal of personality assessment,49,1, 71-75.

Diener, E. (1984). Subjective well-being. Psychological Bulletin, 95, 3, 542-575

Jibeen, T. Hynie, M. (2012). Perceptions of Autonomy and Life Satisfaction in Pakistani Married Immigrant Women in Toronto, Canada. Sex Roles, 67: 1–6

Nesterko, y. Braehler, e. Grande, G. Glaesmer, H. (2012). Life satisfaction and health-related quality of life in immigrants and native-born Germans: the .role of immigration-related factors. Qual Life Res, 22:1005–1013

Offer, s. (2007). The Ethiopian community in Israel: Segregation and the creation of a racial cleavage . Ethnic and Racial Studies, 30(3): 461-480

Olgiati, A. Calvo, R. Berkman, L. (2013). Are Migrants Going Up a Blind Alley? Economic Migration and Life Satisfaction around the World Cross-National Evidence from Europe, North America and Australia. Soc Indic Res, .114:383–404

Tajfel, H. (1982). Social Identity and Intergroup Relations, Cambridge, UK: Cambridge University.

Van Tubergen, F. Mass, I. Flap, H. (2004). The Economic incorporation of immigrants in 18 western societies: origin, destination' and community effects. American sociological review. 69: 704 – 725.

נספחים

טופס 2: לוח מקשר

- חברי הצוות: חגית מטוס פטריסיה חבבו ורויטל איינשטיין
- נושא העבודה: שביעות רצון עולים
- סוג המחקר: ניתוח נתונים סקר עולים
- אוכלוסיית היעד: עולים שלושה קבוצות של אזורי מוצא

ידיעת עברית $B7^*$ + מצב משפחתי $B6^*$ + וותק בישראל $B5^*$ + ארץ לידה $B4^*$ + שנות לימוד $B3^*$ + מין $B2^*$ + גיל בעת עלייה $b1^*$ + $B0$ = שביעות רצון
אופטימיות $B12^*$ + מניעי עלייה $B11^*$ + תחושת זהות ושייכות $B10^*$ + דיור בקרבה לעולים מאותו מוצא $B9^*$ + הכנסה מעבודה $B8^*$ +

משתנה 2		משתנה 1		השערות	
שם משתנה בבסיס נתונים / מס 'שאלה בשאלון	ערכים	שם משתנה בבסיס נתונים / מס 'שאלה בשאלון	ערכים		
Kv_Gil_Aliya	משתנה אורדינלי 1 - גילאים 6 עד 14 כולל 2 - גילאים 15 עד 19 כולל 3 - גילאים 20 עד 24 כולל 4 - גילאים 25 עד 29 כולל 5 - גילאים 30 עד 34 כולל 6 - גילאים 35 עד 39 כולל 7 - גילאים 40 עד 44 כולל 8 - גילאים 45 עד 49 כולל 9 - גילאים 50 עד 54 כולל 10 - גילאים 55 עד 59 כולל 11 - גילאים 60 עד 64 כולל 12 - גילאים 65 ומעלה	גיל העלייה בעת	שאלה מס - 77 ' האם את/ה מרוצה מחייך ? (MerutzeChaim)	משתנה אורדינלי 4 - מרוצה מאוד 3 - מרוצה 2 - לא כל כך מרוצה 1 - בכלל לא מרוצה	שביעות רצון קשר חיובי בין גיל לשביעות רצון של העולה
Min	משתנה דיכוטומי 1 - זכר 0 - נקבה	מין	שאלה מס - 77 ' האם את/ה מרוצה מחייך ? (MerutzeChaim)	משתנה אורדינלי	שביעות רצון יימצא קשר בין מין לשביעות רצון כך שנשים תהיינה מרוצות יותר מחייהן מאשר גברים

משתנה 2			משתנה 1			השערות
שם משתנה בבסיס נתונים / מס' שאלה בשאלון	ערכים	תיאור משתנה	שם משתנה בבסיס נתונים / מס' שאלה בשאלון	ערכים	תיאור משתנה	
MspShnotLimudZk	משתנה סדר 1 – 0-8 שנות לימוד 2 – 12-9 שנות לימוד 3 – 15-13 שנות לימוד 4 – 16+ שנות לימוד 5 - אחר	מספר שנות לימוד	שאלה מס- 77' האם את/ה מרוצה מחייד? (MerutzeChaim)	משתנה אורדינלי	שביעות רצון	יימצא קשר הפוך השכלה לשביעות רצון
ארץ לידה (EretzLeida))	שלושה משתני דמי: 1 - אתיופיה =1 אתיופיה, =0 לא אתיופיה 2 - בריה"מ לשעבר : =1 ברה"מ, =0 לא ברה"מ 3 - אירופה ואמריקה: =1 אירופה-אמריקה, =0 לא אירופה-אמריקה	ארץ לידה	שאלה מס- 77' האם את/ה מרוצה מחייד? (MerutzeChaim)	משתנה אורדינלי	שביעות רצון	יימצא קשר בין ארץ המוצא לשביעות רצון
VetekBelsrael	משתנה אורדינלי 5 - 22-25 שנים 4 - 18-21 שנים 3 - 14-17 שנים	וותק בישראל	שאלה מס- 77' האם את/ה מרוצה מחייד? (MerutzeChaim)	משתנה אורדינלי	שביעות רצון	יימצא קשר ישיר בין וותק בארץ לשביעות רצון מהחיים.

משתנה 2			משתנה 1			השערות
שם משתנה בבסיס נתונים / מס' שאלה בשאלון	ערכים	תיאור משתנה	שם משתנה בבסיס נתונים / מס' שאלה בשאלון	ערכים	תיאור משתנה	
	2 - 11-13 שנים 1 - 8-10 שנים					
מצב משפחתי דה-פקטו MatzavMishpDeFactoZk (המשך סקר (2008))	משתנה דיכוטומי 0 – לא נשוי 1 – נשוי	מצב משפחתי	שאלה מס- 77' האם את/ה מרוצה מחייך? (MerutzeChaim)	משתנה אורדינלי	שביעות רצון	יימצא קשר בין מצב משפחתי לשביעות רצון כך שעולים נשואים יהיו יותר שבעי רצון מאשר לא נשואים
שאלה מס – 13' מהי רמת ידיעותיך בשפה העברית? בדיבור קריאה וכתיבה.	משתנה רציף - מדד ממוצע בין קריאה כתיבה ודיבור בעברית 5 - טובה מאוד 4 - טובה 3 - בינונית 2 - חלשה 1 - לא יודעת/ת בכלל	ידיעת עברית	שאלה מס- 77' האם את/ה מרוצה מחייך? (MerutzeChaim)	משתנה אורדינלי	שביעות רצון	יימצא קשר ישיר בין ידיעת השפה העברית לשביעות רצון מהחיים

משתנה 2			משתנה 1			השערות
שם משתנה בבסיס נתונים / מס' שאלה בשאלון	ערכים	תיאור משתנה	שם משתנה בבסיס נתונים / מס' שאלה בשאלון	ערכים	תיאור משתנה	
HchnsMimutzaChd sh2008BrutoSachir HchnsMimutzaChd sh2008BrutoAtzma i		הכנסה מעבודה	שאלה מס- 77 ' האם את/ה מרוצה מחייך ? (MerutzeChaim)	משתנה אורדינלי	שביעות רצון	יימצא קשר ישיר בין הצלחה כלכלית לשביעות רצון מהחיים
MegurimMoza	1 - כן 0 - לא	דיור בקרבה לעולים מארץ המוצא	שאלה מס- 77 ' האם את/ה מרוצה מחייך ? (MerutzeChaim)	משתנה אורדינלי	שביעות רצון	יימצא קשר בין המצאות בנישה אתנית באזור המגורים לשביעות רצון
MargishBayit	משתנה רציף 4 - במידה רבה מאוד 3 - במידה רבה 2 - במידה מועטה 1 - כלל לא	תחושת זהות ושייכות	שאלה מס- 77 ' האם את/ה מרוצה מחייך ? (MerutzeChaim)	משתנה אורדינלי	שביעות רצון	יימצא קשר ישיר בין תחושת זהות ושייכות לשביעות רצון

משתנה 2			משתנה 1			השערות
שם משתנה בבסיס נתונים / מס' שאלה בשאלון	ערכים	תיאור משתנה	שם משתנה בבסיס נתונים / מס' שאלה בשאלון	ערכים	תיאור משתנה	
IkariSibotAliya שאלה מס' 69.13 מה הסיבה העיקרית שבגללה עלית לישראל?	משתנה דמי 1 - העדר ביטחון אישי בארץ המוצא 2 - אנטישמיות בארץ המוצא 3 - המצב הפוליטי בארץ המוצא 4 - ציונות 5 - רצון לחיות כיהודי במדינה של יהודים 6 - רצון להתקדם מבחינה מקצועית וכלכלית 7 - רצון להבטיח את עתיד הילדים 8 - החלטה של הורים, בן/בת זוג או קרוב משפחה אחר	עיקרי סיבות עלייה	שאלה מס' 77 האם את/ה מרוצה מחייך? (MerutzeChaim)	משתנה אורדינלי	שביעות רצון	יימצא קשר בין מניעי העלייה לשביעות – רצון

משתנה 2			משתנה 1			השערות
שם משתנה בבסיס נתונים / מס' שאלה בשאלון	ערכים	תיאור משתנה	שם משתנה בבסיס נתונים / מס' שאלה בשאלון	ערכים	תיאור משתנה	
	<p>9 - עליה של בני משפחה ו/או חברים לישראל</p> <p>10 - לא יכולת להגר לארץ אחרת</p> <p>11 - סיבה אחרת</p>					
שאלה מס' 82 – Optimiyut	<p>משתנה אורדינלי</p> <p>3 - חייך יהיו יותר טובים</p> <p>2 - חייך לא ישתנו</p> <p>1 - חייך יהיו פחות טובים</p>	אופטימיות	שאלה מס' 77' האם את/ה מרוצה מחייך ? (MerutzeChaim)	משתנה אורדינלי	שביעות רצון	יימצא קשר ישיר אופטימיות לשביעות רצון.